

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА
Факультет фінансів

Кафедра фінансів імені Віктора Федосова

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА	«Фінанси»
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ	07 «Управління та адміністрування»
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ	072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Форма навчання: заочна

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

**на тему «Місцеві податки і збори: механізм справляння та адміністрування
в умовах надзвичайного стану»**

здобувача Водоп'янової Юлії Ігорівни

Науковий керівник: к.е.н., доцент Рудик Н. В.

(підпис)

**Робота допущена до захисту перед екзаменаційною комісією з атестації
здобувачів вищої освіти (ЕК)**

Завідувач кафедри: д.е.н., проф. Опарін В.М.

(підпис)

Київ 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1.....	6
ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАВОВІ ЗАСАДИ МІСЦЕВИХ ПОДАТКІВ ТА ЗБОРІВ В УКРАЇНІ	6
1.1 Теоретична характеристика місцевих податків та зборів: роль та значення для місцевих бюджетів	6
1.2 Правове регламентування механізму справляння та адміністрування місцевих податків та зборів в Україні.....	12
1.3 Критичний огляд наукових публікацій з проблематики місцевого оподаткування	22
РОЗДІЛ 2.....	31
ОЦІНКА КІЛЬКІСНОГО ВПЛИВУ АДМІНІСТРУВАННЯ МІСЦЕВИХ ПОДАТКІВ ТА ЗБОРІВ НА ФОРМУВАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УКРАЇНІ.....	31
2.1. Методика та інструментарій оцінки механізмів справляння та адміністрування місцевих податків та зборів	31
2.2. Кількісні та якісні показники справляння та адміністрування місцевих податків та зборів	35
2.3. Тенденції зміни ролі місцевих податків та зборів в формуванні доходів місцевих бюджетів в умовах надзвичайного стану	53
РОЗДІЛ 3.....	78
ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ СПРАВЛЯННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ МІСЦЕВИХ ПОДАТКІВ ТА ЗБОРІВ	78
3.1. Проблеми місцевого оподаткування: світові практики країн в умовах невизначеності.....	78
3.2. Виклики та напрями реформування процесу адміністрування місцевих податків та зборів в умовах надзвичайного стану	89
ВИСНОВКИ	94
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	98
ДОДАТКИ.....	101

ВСТУП

Актуальність теми. Проблема нестачі фінансових ресурсів в органах місцевого самоврядування та нестабільність їхніх дохідних джерел останнім часом набула загальнодержавного значення. Ні для кого не секрет, що найбільш стабільними доходами є податкові надходження. Закономірність функціонування місцевих фінансів полягає у тому, що основним засобом формування доходів місцевих органів влади є місцеві податки і збори.

Після проголошення незалежності в Україні створюється власна система місцевого оподаткування. Так, зокрема, у Законі «Про місцеве самоврядування в Україні» передбачене право місцевих рад запроваджувати на своїй території місцеві податки і збори. Законодавча ж регламентація порядку справляння місцевих податків і зборів в Україні була проведена разом із прийняттям Декрету Кабінету Міністрів «Про місцеві податки і збори», Закону України «Про систему оподаткування», Бюджетного Кодексу та низки інших нормативних документів.

Однак розширення функцій і повноважень органів місцевого самоврядування, яке відбулося протягом останніх років, не супроводжується адекватним збільшенням обсягів фінансових ресурсів, що надходять у їх розпорядження. Незначними залишаються власні доходи і, зокрема, місцеві податки і збори. Перешкодою на шляху розвитку місцевого оподаткування стали нестабільність законодавства, неузгодженість і суперечливість окремих його положень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика місцевого оподаткування займає важливе місце в дослідженнях як зарубіжних, так і вітчизняних вчених. Але, варто відзначити, що не дивлячись на актуальність, тема місцевого оподаткування не знайшла достатнього висвітлення в економічній та правовій літературі. Частково проблеми, пов'язані із механізмом справляння місцевих податків і зборів, розглядалися у працях вчених-економістів Волковський Є. І., Котіна Г. М., Степура М. М., Буряченко

А. Є., Лісневська Д.Ю., Славкова А.А., Тимченко О.М., Барановського О.І., Біленчука П.Д., Буковинського С.А., Василика О.Д., Вишневського В.П., Геєця В.М., Данілова О.Д., Кириленко О.П., Козоріз М.А., Кравченка В.І., Крупки М.І., Кульчицького М.І., Кучерявенко Н.П., Луніної І.О., Огонь Ц.Г., Опаріна В.М., Павлюка К.В., Пасічника Ю.В., Петренко Ю.В., Тарангул Л.Л., Чугунова І.Я., Юрія С.І. та ін. [30-35].

Метою дослідження - на основі аналізу механізму справляння та адміністрування місцевих податків та зборів в Україні виміряти їх значення та вплив на формування доходів місцевих бюджетів та запропонувати напрями вдосконалення даних процесів.

Об'єкт дослідження - місцеві податки і збори.

Предмет дослідження - фінансові відносини, які виникають між платниками податків та державою відносно справляння та адміністрування місцевих податків та зборів і їх впливу на доходи місцевих бюджетів.

Завданнями, які має вирішити дипломна робота, є:

- дослідити теоретичну характеристику місцевих податків та зборів: роль та значення для місцевих бюджетів;
- вивчити правове регламентування механізму справляння та адміністрування місцевих податків та зборів в Україні;
- здійснити критичний огляд наукових публікацій з проблематики місцевого оподаткування;
- розглянути методику та інструментарій оцінки механізмів справляння та адміністрування місцевих податків та зборів;
- проаналізувати кількісні та якісні показники справляння та адміністрування місцевих податків та зборів;
- оцінити тенденції зміни ролі місцевих податків та зборів в формуванні доходів місцевих бюджетів в умовах надзвичайного стану;
- визначити проблеми місцевого оподаткування: світові практики країн в умовах невизначеності.

— визначити виклики та напрямки реформування процесу адміністрування місцевих податків та зборів в умовах надзвичайного стану.

У процесі дослідження *використовувалися методи* аналізу і синтезу, індукції і дедукції, статистичної обробки інформації, угруповань, історичний та логічний. Ретроспективний аспект розвитку системи місцевого оподаткування здійснений із застосуванням методу порівняльного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду.

Практичне значення отриманих результатів. На основі проведеного дослідження визначено проблеми та труднощі, пов'язані з справлянням та адмініструванням місцевих податків і зборів в умовах надзвичайного стану, а також запропоновано способи їх вирішення. Результати можуть бути використані органами місцевого самоврядування та фінансовими установами для покращення адміністрування податків.

Інформаційну базу дослідження складають законодавчі та нормативно-правові акти з питань бюджету та оподаткування: звітні дані Міністерства фінансів України, Державної казначейської служби України, Державної податкової служби України, статистичні матеріали Державної служби статистики України, періодичні видання, спеціальна література в галузі фінансів, статистичні матеріали, а також Інтернет-ресурси.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАВОВІ ЗАСАДИ МІСЦЕВИХ ПОДАТКІВ ТА ЗБОРІВ В УКРАЇНІ

Теоретична характеристика місцевих податків та зборів: роль та значення для місцевих бюджетів

Згідно зі світовою практикою, місцеві податки та збори виступають у якості одного із найголовніших елементів забезпечення фінансовими ресурсами органів місцевого самоврядування. Так, в більшості розвинених країн світу, місцеві податки та збори вже давно трансформувалися у самостійне джерело доходів місцевих бюджетів. В Україні ж кардинально інша ситуація – місцеві податки та збори не виконують своїх функцій, стосовно надання їм фінансової автономії та займають лише від 1% до 4% сукупних доходів місцевих бюджетів, що чітко вказує на їх неефективність.

Звертаючись до Закону України «Про місцеві податки і збори», їх можна трактувати, як «обов'язкові платежі, сума яких визначається органами місцевого самоврядування на території певної адміністративно-територіальної одиниці та які в подальшому зараховуються до місцевого бюджету». Визначення остаточної суми податків та зборів, регламентується представленим законом [1].

Податковий кодекс України дає схожі трактування представлених понять:

- податок – це обов'язковий та безумовний платіж до певного бюджету, який збирається з платників податку;
- збір – це обов'язковий платіж до певного бюджету, який збирається із платників зборів, за умови отримання ними певної вигоди, або в результаті

вчинення державними органами, органами місцевого самоврядування та іншими вповноваженими особами або органами, юридично значимих дій на користь цих осіб [2].

Отже, з представлених трактувань стає зрозумілим, що органи місцевого самоврядування кожної існуючої в Україні адміністративно-територіальної одиниці, мають право самостійно встановлювати суму податків та зборів, з метою залучення грошових коштів до місцевого бюджету. Таке право було надано даним органам у 2015 році, коли влада, прагнучи підвищити фінансову самостійність місцевих бюджетів, внесла зміни у Бюджетний та Податковий кодекси України.

Під час проведення реформи відбулося скорочення місцевих податків та зборів. Так, на сьогоднішній день, згідно з 10 статтею Податкового кодексу України, до місцевих податків входить (рис 1.1.).

Рисунок 1.1 - Структура податків і зборів в Україні

Джерело: складено автором за 12

До місцевих зборів входить:

- збір за місця для паркування транспортних засобів;
- туристичний збір [2].

Тобто, наразі, існує лише 4 місцевих податків та зборів, які мають право впроваджувати органи місцевих самоврядувань.

Структура податків і зборів у нашій державі схематично зображена на рисунку нижче:

Податок на майно. Згідно Податкового Кодексу України, податок на майно має три складові:

1. Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки.
2. Транспортний податок.
3. Плата за землю.

Щороку власникам нерухомого майна нараховується податок, який встановлюються за рішенням сільської, селищної або міської ради в залежності від місця розташування та типів нерухомості у розмірі, що не перевищує 1,5 відсотка розміру мінімальної заробітної плати (мінімальна з/п 2019 р.- 4173 грн.), встановленої законом на 1 січня звітного (податкового) року, за 1 кв. метр бази оподаткування.

Станом на 01.01.2022 року податок нараховується за 2022 рік у сумі не більше, як 62,59 грн. за 1 кв. метр бази оподаткування. Платниками податку є фізичні та юридичні особи та іноземці, які є власниками об'єктів житлової або нежитлової нерухомості, в тому числі її частки, відмінної від земельної ділянки. Basis оподаткування є загальна площа житлового та нежитлового нерухомого майна, в тому числі його часток.

Транспортний податок – це вид податку на майно з фізичних і юридичних осіб, в тому числі нерезиденти, які мають зареєстровані в Україні власні легкові автомобілі, - власників транспортних засобів для відшкодування державних витрат, пов'язаних з утриманням доріг та гарантуванням безпеки руху транспортних засобів.

Земельний податок - обов'язковий платіж, що справляється з власників земельних ділянок та земельних часток (паїв), а також постійних землекористувачів. Об'єктами оподаткування платою за землю є:

1. об'єкти оподаткування земельним податком:
 - земельні ділянки, які перебувають у власності;
 - земельні частки (паї), які перебувають у власності;
 - земельні ділянки державної та комунальної власності, які перебувають у володінні на праві постійного користування;
2. об'єкти оподаткування орендною платою - земельні ділянки державної та комунальної власності, надані в користування на умовах оренди.

Єдиний податок (ЄП) - податок, що сплачують суб'єкти господарської діяльності на спрощеній системі оподаткування, основний підприємницький податок. Первісно планувався та був єдиним відрахуванням, передбаченим у рамках спрощеної системи оподаткування, та поєднував у собі відрахування до місцевого податкового бюджету, Пенсійного фонду та Фонду соціального страхування. Зараз єдиний податок сплачується тільки до місцевого бюджету, а решта відрахувань включені до єдиного соціального внеску.

У якості суб'єктів оподаткування виступають фізичні та юридичні особи. Після виплати даними особами податків та зборів, кошти потрапляють до місцевих бюджетів та сприяють розвитку місцевої інфраструктури, яка потрібна місцевій владі для реалізації повноважень в області економічної та соціальної політики. Досить часто ці кошти йдуть на покращення умов життя та бізнес-середовища для тих же платників податків та зборів. Об'єктами оподаткування є майно, доходи та послуги, що отримує суб'єкт оподаткування [4, с. 170].

Для кращого розуміння ролі місцевих податків та зборів, варто розглянути основні функції, що ними виконуються. Наразі, їх виділяють три (рис. 1.2).

Рисунок 1.2 - Функції місцевих податків та зборів [5]

Джерело: складено автором за 3

Фіскальна функція полягає в тому, що органам місцевого самоврядування, за рахунок отримання місцевих податків та зборів, надається можливість сформувати власний грошовий фонд, тобто місцевий бюджет, який необхідний для фінансування всіх наявних видатків на виконання повноважень місцевої влади. Тобто, ця функція дозволяє отримати необхідні кошти для реалізації заходів, направлених на покращення умов у певній адміністративно-територіальній одиниці.

Регулятивна функція полягає у наданні місцевій владі можливості змінювати ставки місцевих податків та зборів для впливу на економічну активність місцевих жителів. Наприклад, за рахунок зниження ставок, місцева влада може стимулювати підприємницьку діяльність у певній, необхідній для регіону, галузі. В той же час, за рахунок підвищення ставок, можна знизити кількість підприємств тих галузей, які приносять шкоду здоров'ю людей та екології.

Сутність децентралізуючої функції полягає у наданні місцевій владі більших повноважень та фінансових ресурсів зі сторони держави, що сприяє підвищенню самостійності в прийнятті фінансових та управлінських рішень. Наразі, дана функція ще не в повній мірі проявляє себе, оскільки спостерігається фінансова залежність місцевих органів самоврядування від ресурсів «згори» [5].

В контексті децентралізації, місцеві податки та збори мають важливе значення, оскільки вони є основним джерелом фінансування місцевих бюджетів. Децентралізація може сприяти більш ефективному використанню ресурсів та збільшенню місцевих бюджетів, що може призвести до збільшення інвестицій у місцевій галузі, підвищення рівня соціального захисту населення та загалом покращення якості життя на місцевому рівні [18, с. 208].

Для того, щоб зрозуміти, який стратегічний вплив мають місцеві податки та збори, потрібно проаналізувати цілі, заради яких функціонує місцеве оподаткування. Наразі, можна виокремити ряд результатів, яких можна досягти, підвищивши доходи від місцевих податків та зборів, а відповідно, підвищивши самостійність місцевого бюджету:

підвищення дохідної бази місцевих бюджетів. На сьогоднішній день, місцеві бюджети в більшій мірі поповнюються за рахунок міжбюджетних трансфертів та загальнодержавних податків, якщо збільшити фінансові надходження від місцевих податків та зборів, з'явиться можливість знизити чутливість місцевих бюджетів до рішень керівників держави.

підвищення соціально-економічного розвитку. Кошти, отримані від місцевих податків та зборів, виступають потенційним джерелом інвестицій у проекти, що є стратегічно важливими як для окремих регіонів, так і для всієї України.

покращення умов життя у територіальних громадах. За рахунок підвищення надходжень від місцевих податків та зборів, можна покращити інфраструктуру громади, побудувати нові дитячі майданчики або сквери.

рівнювання міських та сільських жителів. З моменту отримання Україною незалежності, спостерігається активний розвиток урбанізації, жителі сільської місцевості прагнуть переїхати до міста, де і відкривають власні підприємства. Завдяки єдиному податку, можливо частково знизити дану диспропорцію, адже він повністю надходить у місцеві бюджети та дає можливість все більшій кількості підприємців переходити на спрощену систему оподаткування, а відповідно і відкривати різні підприємства у сільських місцевостях.

підвищення мотивації місцевої влади до покращення умов наявного бізнес-

середовища. Розуміючи, що надходження від підприємців у формі єдиного податку, потрапляють у місцевий бюджет, органи місцевого самоврядування стараються сформувати більш вигідні умови для підприємців.

Отже, місцеві податки та збори є ефективним джерелом фінансування місцевих бюджетів, проте, в Україні податкова система все ще потребує удосконалення. Зокрема, необхідно поповнювати технічні та людські ресурси для ефективного та результативного управління податками, оновлювати існуючі нормативно правові акти та залучати працівників до використання інформаційно-комунікаційних технологій. Якщо всі ці дії будуть реалізовані, то можна досягти таких же успіхів, як і у провідних європейських держав, наприклад, Іспанії, де наявний альтернативний спосіб фінансування через авансування збору податків, спрощено сплату через Інтернет і активно стимулюється середовище прозорості в управлінні та фінансовій підтримці [19, с. 2].

Правове регламентування механізму справляння та адміністрування місцевих податків та зборів в Україні

На території нашої держави у якості головного законодавчого акту, який відповідає за правове регламентування механізму справляння та адміністрування місцевих податків та зборів, виступає Податковий кодекс України. Даний документ надає вичерпний перелік місцевих податків та зборів, виокремлює їх платників, а також їх права і обов'язки. Крім того, Податковим кодексом України визначаються всі завдання та обов'язки, які покладаються на посадових осіб під час адміністрування податків та зборів [2].

Податковий кодекс підпорядковується Конституції України, яка виступає у якості основи будь-якого галузевого вітчизняного законодавства та є невід'ємним елементом усього процесу правового регулювання. Оскільки,

Конституція України є основним національним законом, то її норми направлені на регламентацію найбільш важливих принципів податкових та муніципальних відносин.

Завдяки Конституції України визначаються принципи створення та роботи системи місцевого самоврядування. Так, стаття 143 Конституції України, регламентує право територіальних громад на встановлення місцевих податків, кошти з яких в подальшому будуть направлені до місцевих бюджетів [6].

Наступний закон, який пов'язаний зі справлянням та адмініструванням місцевих податків та зборів – Земельний кодекс України. Незважаючи на те, що його головна задача полягає у регулюванні земельних відносин, цей законодавчий акт має безпосередній вплив на податкові відносини. Цей вплив проявляється в наступному:

- закон відповідає за визначення об'єктів землекористування у якості яких виступають земельні ділянки та права на них, включно з паями;
- стаття 206 Земельного кодексу України, обумовлює принцип оплатного землекористування;
- 88 та 91 статті закону, покладають на власників та землекористувачів обов'язок виконувати своєчасну оплату земельного податку;
- у 141 статті закону, визначається, що систематична несплата земельного податку є причиною для позбавлення права користуватися земельною ділянкою;
- стаття 201 наголошує, на наявності залежності між розміром земельного податку та нормативно-грошовою оцінкою земельної ділянки [7].

Базовим законом, який визначає засади національної бюджетної системи та приурочує місцеві податки та збори до доходів місцевого бюджету, є Бюджетний кодекс України. Цей закон відповідає за регулювання витрат, які

мобілізуються вповноваженими особами та витрачаються в межах певних адміністративно-територіальних одиниць [8].

Право органів місцевого самоврядування на встановлення індивідуальних розмірів місцевих податків та зборів (згідно до Податкового кодексу), регулюється Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні». Крім того, даний закон передбачає надання органам місцевого самоврядування прав забезпечувати місцевим жителям (згідно до чинного законодавства) пільги по місцевим податкам та зборам [9].

У якості додаткових законів, які пов'язані з регулюванням справляння та адміністрування місцевих податків та зборів, можна відмітити наступні Закони України: «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності», «Про державну реєстрацію речових прав та їх обмежень», «Про оренду землі», «Про оцінку землі», «Про Державний земельний кадастр» та інші.

Ознайомившись з законодавчими актами, які регламентують механізм справляння та адміністрування місцевих податків та зборів в Україні, необхідно більш детально розглянути особливості справляння та адміністрування окремих податків та зборів. Аналіз варто розпочати із механізму справляння єдиного податку, бо він визнаний одним із найбільш фундаментальних та прогресивних місцевих податків (табл. 1.1).

Таблиця 1.1 – Ставки єдиного податку для ФОП та суб'єктів господарювання

Групи платників в єдиного податку	Платник єдиного податку	Основні умови перебування в групі			Ставка єдиного податку / єдиного соціального внеску	
		Річний обсяг доходу не вище (грн.)	Кількість працівників не більше (осіб)	Діяльність	Звичайна	Підвищена
Перша група	ФОП	167 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня податкового (звітного) року (у 2023 році - 1 118 900 грн.)		Виключно роздрібний продаж товарів з торговельних місць на ринках та/або провадять господарську діяльність з надання побутових послуг населенню	ЄП: у межах до 10% розміру прожиткового мінімуму 268, 40 грн. у 2023 році) ЄСВ "за себе" для пенсійного стажу: 22% від мінімальної заробітної плати (1474 грн. з 01 січня 2023 року);	15% (для ФОП у випадках, визначених п. 293.4 ПКУ
Друга група	ФОП	834 розміри мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня податкового (звітного) року (у 2023 році - 5 587 800 грн.)		Господарська діяльність з надання послуг, виробництво та/або продаж товарів, діяльність у сфері ресторанного господарства а також здійснення діяльності з виробництва, постачання, продажу (реалізації) ювелірних металів, каміння	ЄП: у межах до 20% розміру мінімальної заробітної плати (1340 грн. у 2023 році) ЄСВ "за себе" для пенсійного стажу: 22% від мінімальної заробітної плати (1474 грн. з 01 січня 2023 року);	

Продовження таблиці 1.1

Третя	Юр.особи	1167 розмірів	Без обм		ЄП:* 3% доходу при сплаті ПДВ;	для ФОП у випадках,
-------	----------	---------------	---------	--	--------------------------------	---------------------

груп а	та ФОП	мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня податкового (звітного) року (у 2023 році - 7 818 900 грн.)	еже нь		* 5% доходу у разі включення ПДВ до складу єдиного податку ЄСВ "за себе" для пенсійного стажу: 22% від мінімальної заробітної плати (1474 грн. з 01 січня 2023 році);	визначених п. 293.4 ПКУ: 15%; для юр.осіб, у випадках, визначених п. 293.5 ПКУ: 6% зі сплатою ПДВ; 10% без сплати ПДВ
Четв ерта груп а	С/г товар овиро бники - юр. особи та ФОП, які прова дять діяль ність викл ючно в межа х ферм ерськ ого госпо дарст ва	Частка с/г товаровироб ництва юр.особи за попередній період $\geq 75\%$	Без обм еже нь	Для ФОП за умови виконання сукупності таких вимог: 1. здійснюють виключно виращування, відгодовування сільськогосподар ської продукції, її продаж; 2. провадять господарську діяльність за місцем податкової адреси; 3. не використовують працю найманих осіб; 4. членами фермерського господарства такої фізичної особи є лише члени її сім'ї. 5. площа сільськогосподар ських угідь не менше двох гектарів, але не більше 20 гектарів.	Ставки визначені пунктом 293.9 ПКУ як % до нормативної грошової оцінки 1 га з урахуванням коефіцієнта індексації станом на 1 січня поточного року залежно від категорії (типу) земель, їх розташування	

Джерело: складено автором за 5

Отже, єдиний податок справляється при застосуванні спрощеної системи оподаткування і характеризується тим, що платники податків, які

сплачують єдиний податок, звільняються від інших місцевих податків та зборів, за винятком декількох, а саме:

- єдиний соціальний внесок – передбачає виплату 22% від мінімальної заробітної плати підприємця та найманих працівників;
- ПДВ – для деяких учасників третьої групи платників податку;
- податок на майно, що є відмінним від земельної ділянки – якщо об'єкт нерухомості перебуває у власності суб'єкта господарювання, то сума податку не перевищує 1,5% від мінімальної заробітної плати за 1 м²;
- транспортний податок – виплачується якщо платник податку є власником автомобілю;
- збір за місця для паркування транспортних засобів – виплачується у тому випадку, якщо суб'єктом господарювання виконується діяльність, направлена на організацію забезпечення паркування транспортних засобів [2].

Проте варто відмітити, що в результаті введення в Україні військового положення, Державна податкова служба України надала платникам єдиного податку ряд пільг. Так, з 1 квітня 2022 року і до закінчення воєнного стану в країні, платники єдиного податку, які входять до 1 та 2 групи, мають право не сплачувати єдиний податок. При цьому, у випадку виникнення об'єктів оподаткування та наявності показників, що підлягають декларуванню, платники податків зобов'язані подавати податкові декларації стосовного кожного окремого податку, платниками якого вони є [15].

Стосовно платників єдиного податку, що входять до 3 групи, то до закінчення воєнного стану їм надана можливість сплачувати 2% від доходів замість 5%. На цю ж систему оподаткування (зі сплатою 2% від доходів) дозволили перейти всім компаніям, які мають оборот до 10 млрд. грн.

Введення таких пільг хоч і було корисним для самих платників податків, не принесло значної користі державі, адже під час війни, місцеві податки є основними джерелами прибутку до місцевих бюджетів. Крім того,

розширення спрощеної системи на всіх підприємців у довгостроковій перспективі, є шкідливим як для бюджету, так і для розвитку бізнесу.

Наступним варто розглянути податок на майно. Даний податок виступає у якості вагомого джерела наповнення місцевого бюджету та стимулює органи місцевого самоврядування підвищувати привабливість підпорядкованої їм адміністративно-територіальної одиниці для проживання та ведення бізнесу. У розвинених країнах, податки на нерухомість становлять від 40 до 80% всіх фінансів, що потрапляють до місцевого бюджету [20, с. 227].

Сплата податку за нерухоме майно відбувається власниками об'єкту нерухомості у випадку перевищення площі квартири чи будинку понад встановлену законодавством норму. З основними засадами справляння податку на нерухоме майно можна ознайомитися у табл. 1.2.

Точна ставка податку визначається органами місцевого самоврядування в межах адміністративно-територіальної одиниці. Проте, якщо платник податку є власником об'єктів нерухомості або їх частки, загальною площею більше 300 м² (для квартир) та 500 м² (для будинку), сума податку на рік збільшується за кожний такий об'єкт нерухомості на 25 тис. грн. [2].

Таблиця 1.2 – Основні засади справляння податку на нерухоме майно в Україні

Платники: власники об'єктів нерухомості	Об'єкт оподаткування – житлова або нежитлова нерухомість	Податок	Ставка
Фізичні та юридичні особи	Для квартир	на 60 м ² .	Не повинна перевищувати 1,5% МЗП
	Для житлового будинку	на 120 м ² .	
	Для різних типів об'єктів житлової нерухомості	на 180 м ² .	

Джерело: складено автором за 2

Навесні 2022 року були введенні певні послаблення стосовно сплати податку на нерухомість. Так, згідно з Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо

вдосконалення законодавства на період дії воєнного стану», від сплати податку на нерухомість звільняються наступні особи:

- громадяни, нерухомість яких була розташована або розташовується на території де велися або ведуться бойові дії;
- громадяни, нерухомість яких розташована на окупованих територіях;
- громадяни, нерухомість яких була пошкоджена через бойові дії та є непридатною для проживання.

Строки дії цих пільг залежать від особливостей майна та того, кому саме воно належить – фізичній або юридичній особі. Наразі точно встановлені строки пільг лише на нежитлову нерухомість – від 1 березня 2022 року і до кінця скасування воєнного стану в країні [16].

Наступний місцевий податок – плата за землю. Його головною задачею виступає економічне стимулювання населення раціонально використовувати земельні ресурси та охороняти їх. З основними характеристиками справляння плати за землю можна ознайомитися у табл. 1.3.

Таблиця 1.3 – Основні характеристики справляння плати за землю

Податок	Платники податку	Об'єкт оподаткування	Податкова ставка
Плата за землю	Власники земельних ділянок та паїв	Земельні ділянки з проведеною нормативно-грошовою оцінкою	• не перевищує 3% від нормативно-грошової оцінки землі; • не більше 1% для земель загального користування та сільськогосподарських угідь; • не більше 12% для земель, що перебувають у постійному користуванні суб'єктів господарювання.
		Площа земельних ділянок, де не була проведена нормативно-грошова оцінка	• не більше 5% від нормативно-грошової оцінки одиниці площі ріллі по області – за земельні ділянки за межами населених пунктів; • від 0,3% до 5% для сільськогосподарських угідь.

Продовження таблиці 1.3

Орендна плата	Орендар земельної ділянки	Земельна ділянка, яка надана в оренду	Розміри орендної плати встановлюються у договорі оренди. Річна сума оренди не може бути нижчою за розмір земельного податку або перевищувати 12% від нормативно-грошової оцінки землі.
---------------	---------------------------	---------------------------------------	--

Джерело: складено автором за 2

З 1 березня 2022 року, даний податок є скасованим на тих територіях де велися або ведуться бойові дії. Строк даної пільги закінчується 31 грудня наступного року після закінчення війни [17].

Останній вид місцевого податку – транспортний податок. Він виступає у якості аналогу податку на багатство, адже завдяки йому, можуть оподатковуватися приховані доходи населення. Сума транспортного податку, який сплачується до місцевого бюджету напряму залежить від віку та вартості автомобіля.

Платниками транспортного податку виступають фізичні та юридичні особи, включно з нерезидентами, які мають зареєстровані на території України легкові автомобілі. Під оподаткування потрапляють автомобілі з року випуску яких минуло не більше 5 років та середньоринкова вартість яких дорівнює більше 375 розмірів МЗП. Ставка податку складає 25 тис. грн. щорічно за 1 автомобіль [2].

Що стосується справляння та адміністрування місцевих зборів, то тут все набагато простіше. Так, згідно з Податковим кодексом України, ставка на туристичний збір напряму залежить від виду туризму та не перевищує 0,5% для внутрішнього туризму і 5% для в'їзного туризму. При цьому, обчислення ставки безпосередньо пов'язується з розміром мінімальної заробітної плати, яка встановлена на 1 січня поточного року.

Збір за місця для паркування транспортних засобів стягується з усіх власників транспортних засобів, які паркують автомобіль на спеціально створених для цього майданчиках. Ставка збору напряму залежить від місцезнаходження паркувального майданчика, його загальної площі, технічного облаштування, кількості місць для паркування.

Також варто відмітити, що транспортний податок це єдиний вид місцевих податків, правила виплати якого абсолютно не змінилися під час військового положення в Україні.

Скасування податкових пільг що були введенні з початком війни відповідно до законопроекту відбудеться 01 липня 2023 року.

Пізніше ДПС оприлюднила плани проведення документальних податкових перевірок на 2023 рік

Попередньо планувалося скасувати податкові пільги у термін до 1 липня 2023 року. Тобто, починаючи вже з другого півріччя 2023 року, платники податків, які використовували спецгрупу зі ставкою 2%, перейдуть на ту групу і систему оподаткування, на якій перебували до запровадження пільг. Зверніть увагу: правки, внесені до ПКУ у листопаді, передбачають, що сільськогосподарський товаровиробник може обрати четверту групу спрощеної системи лише через 2 роки після відмови від використання спрощеної системи оподаткування. Встановлено, що таке обмеження не застосовується у разі відмови від використання спецгрупи єдиного податку.

Наразі, відповідний законопроект зареєстровано у Верховній Раді України. Проект «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей оподаткування у період дії воєнного стану» №8401 зареєстровано КМУ в рамках виконання зобов'язань згідно положень Меморандуму про економічну та фінансову політику від 08.12.2022. Проект передбачає повернення до податкової політики, яка провадилась до початку повномасштабного вторгнення, та скасування ряду податкових положень, що запроваджувались на період воєнного стану.

Наведемо перелік податкових пільг, які будуть скасовані відповідно до положень законопроекту №8401 на виконання зобов'язань держави в рамках Меморандуму з МВФ про економічну та фінансову політику:

1. буде скасовано спецгрупу єдиного податку за ставкою 2% доходу
2. пільгу для фізосіб-підприємців 1 та 2 груп спрощеної системи щодо можливості не сплачувати єдиний податок;

3. повне відновлення документальних планових податкових перевірок та перебігу строків за такими перевітками;

а) відновлення перебіг ряду строків, встановлених податковим та іншим законодавством;

б) відновлення застосування штрафів за порушення податкового законодавства, зокрема:

- за порушення правильності нарахування, обчислення та сплати ЄСВ;
- за порушення порядку використання РРО та ПРРО.

4. незастосування штрафів у разі сплати платником податків упродовж 30 календарних днів суми податкового зобов'язання, нарахованого за результатами документальних перевірок, відновлених або розпочатих з 01.07.2023 та завершені до дня припинення або скасування воєнного, надзвичайного стану на території України.

Отже, Україна має достатньо розвинену систему правового регулювання механізму справляння та адміністрування місцевих податків та зборів. Зокрема, це стосується законодавчої бази, яка визначає порядок стягнення податків та зборів, механізми контролю за їх сплатою, а також відповідальність за несплату. Завдяки такому правовому регулюванню, місцеві бюджети частково забезпечуються потрібними доходами, що дозволяє здійснювати реалізацію соціальних програм та інфраструктурних проєктів. Однак, незважаючи на це, існують проблеми з недостатньою ефективністю системи контролю та моніторингу за справлянням місцевих податків та зборів, що не дозволяє повністю реалізувати потенціал місцевих бюджетів і призводить до незадовільного рівня фінансування розвитку територій.

1.3 Критичний огляд наукових публікацій з проблематики місцевого оподаткування

Наукові публікації з проблематики місцевого оподаткування почали активно з'являтися ще на початку ХХ ст. Так, однією із визначних робіт того періоду, стала праця українського дослідника І. Пінзеля під назвою «До питання про фінансове становище громад України». В даній роботі автор детально досліджує фінансове становище громад українських міст та сіл на початку ХХ ст., зокрема, аналізуючи місцеве оподаткування та його вплив на бюджет громад.

В рамках роботи, дослідником розглянуто різні аспекти місцевого оподаткування, зокрема податки на нерухомість, податки на торгівлю та ринок, а також місцеві збори. Вченим детально проаналізовано залежність цих податків та зборів від соціально-економічного стану громад та зроблено висновки про можливі наслідки недостатнього або неправильного збору місцевих податків.

Автор також розглядає питання професійної підготовки та кваліфікації працівників місцевих органів влади, які відповідають за збір місцевих податків та зборів. На думку вченого, лише належна підготовка фахівців та створення ефективних механізмів контролю за їхньою роботою, може забезпечити місцеві бюджети необхідними грошовими коштами.

Загалом, робота І. Пінзеля є важливим джерелом для вивчення історії української фінансової системи та розвитку місцевого оподаткування на початку ХХ ст. Вона дозволяє зрозуміти, які проблеми і виклики стояли перед місцевими органами влади в галузі збору податків та зборів, та які рішення вони приймали для їх вирішення. Також у роботі дослідника представлені цінні рекомендації щодо вдосконалення місцевого оподаткування, сформовані на основі аналізу практики використання цих інструментів в українських громадах того періоду [10].

Проблематику місцевого оподаткування у ХХ ст. розглядав і такий вчений, як В. М. Сидоров. Результатом його роботи стала публікація книги під назвою «Податкові системи міст України». У даній публікації, автор детально

розглядає структуру та функціонування податкових систем таких міст України, як Київ, Харків, Львів, Одеса та Дніпро, звертаючи увагу на особливості місцевих податків та зборів, а також на їх вплив на економіку міст. В ході аналізу податкових систем міст України, автор звертає увагу на те, що їх ефективність залежить від кількох чинників: розподілу податкових повноважень між місцевими органами влади та ставок місцевих податків та зборів.

У праці «Податкові системи міст України» автором були висунуті пропозиції щодо поліпшення податкової системи досліджуваних українських міст, а саме:

- збільшення податкових ставок;
- удосконалення системи збору місцевих податків та зборів;
- розширення повноважень місцевих органів влади з питань оподаткування та бюджетних доходів [11].

Розглядаючи наукові праці з питання проблематики місцевого оподаткування, що були написані у ХХІ ст. варто приділити увагу праці Ю. М. Кривенко «Механізми формування та використання доходів місцевих бюджетів». У даній роботі автор детально розглядає законодавчі та нормативно-правові акти, які регулюють механізми формування та використання доходів місцевих бюджетів. До механізмів формування доходів місцевих бюджетів, автор відносить податковий, фінансовий, інвестиційний та бюджетний механізм. Саме у рамках податкового та фінансового механізмів і розглядається роль місцевих податків та зборів.

В рамках праці, дослідником проводиться аналіз практичного застосування цих механізмів в умовах реформування місцевого самоврядування. На основі актуальних даних та прикладів з практики, вчений зробив висновок, що в Україні існує значний рівень децентралізації фінансових ресурсів, але це не гарантує ефективного використання цих ресурсів місцевими органами влади [12].

Основну увагу проблемам місцевого оподаткування та ефективності існуючих механізмів збору місцевих податків та зборів, приділяють у своїй праці «Аналіз ефективності місцевих податків та зборів в Україні», такі дослідники, як О. М. Петренко та І. В. Кравченко. Праця базується на аналізі законодавчої бази, порівнянні місцевих податків та зборів в Україні з подібними показниками в інших країнах світу, економетричному аналізі. У своїй праці, автори звертають увагу на важливості оптимізації місцевих податків та зборів, зокрема, за допомогою автоматизованих систем збору податків, а також збільшення їх ставок серед деяких категорій населення та підприємств.

Для визначення ефективності місцевих податків та зборів, дослідниками були використані такі критерії, як:

- динаміка збору;
- співвідношення між обсягом збору та ВВП;
- співвідношення між обсягом збору та бюджетним дефіцитом.

Окремо в роботі була досліджена проблема збору плати за землю в Україні, що складає найбільшу частку у загальному обсязі місцевих податків та зборів. Автори виявили, що збір плати за землю у більшості міст та областей України є недостатнім та відстає від потенційних можливостей [13].

Загалом, праця «Аналіз ефективності місцевих податків та зборів в Україні» є досить добре структурованою та містить значний обсяг аналітичних даних. Однак, варто зазначити, що автори не розглядали питання прозорості та корупційної складової у сфері місцевого оподаткування, що також є важливими аспектами в контексті оцінки ефективності місцевих податків та зборів.

Ще однією цікавою роботою з проблематики місцевого оподаткування є наукова стаття Л. В. Комарницької та В. Є. Поплавської під назвою «Особливості місцевого оподаткування в Україні на сучасному етапі». У статті

автори досліджують основні види місцевих податків та зборів, їх роль та значення в механізмі місцевого самоврядування.

В рамках роботи дослідниками розглянуто такі проблемні аспекти, як недостатнє регулювання місцевих податків та зборів, недостатнє використання місцевих бюджетів на соціально-економічний розвиток територій, а також проблеми зі стягненням податків та зборів від населення та бізнесу. Для вирішення цих проблем запропоновано удосконалити законодавство щодо місцевого оподаткування, підвищити ефективність контролю за стягненням місцевих податків та зборів, зменшити кількість податкових надзвичайних ситуацій [14].

Таблиця 1.4 – Теоретична проблематика об'єкта дослідження

Проблема	Суть	Автори
Теоретична проблематика об'єкта дослідження		
Диференціація місцевих податків	Вивчення особливостей та причин різниці в рівнях оподаткування між регіонами	Петренко І. М., Сарапин В. В. [10]
Вплив оподаткування на місцевий розвиток	Дослідження зв'язку між податковою політикою та економічним розвитком на місцевому рівні	Сидоров В. М. [11]
Оптимізація місцевих податків	Розробка стратегій та інструментів для збільшення ефективності місцевого оподаткування	Кривенко Ю.М. [12]
Податкове стимулювання місцевих інвестицій	Дослідження впливу податків на інвестиційну активність в регіонах	Петренко О. М., Кравченко І. В. [13]
Вплив глобалізації на місцеве оподаткування	Аналіз впливу глобалізації на обсяги і структуру місцевих бюджетів	Комарницька Л. В., Поплавська В. Є. [14]

Джерело: складено автором за 32;34

Аналіз теоретичної проблематики об'єкта дослідження місцевого оподаткування, представленої в таблиці, дозволяє висунути декілька важливих висновків.

Перш за все, питання диференціації місцевих податків, що було досліджено Петренко І. М., Сарапин В. В. [10], вказують на важливість

усвідомлення і врахування різниці в рівнях оподаткування між регіонами. Це може впливати на розподіл бюджетних ресурсів і потребує подальшого аналізу.

На другому місці, Сидоров В. М. [11] дослідив вплив оподаткування на місцевий розвиток, вказуючи на те, що податкова політика може суттєво впливати на економічну добробут місцевостей, і тому повинна бути виваженою і цілеспрямованою.

Третє питання, що вивчається, це оптимізація місцевих податків. В роботі Кривенко Ю.М. [12] обговорюється важливість розробки стратегій та інструментів для збільшення ефективності місцевого оподаткування, що може включати в себе розробку нових податкових стимулів або поліпшення податкового адміністрування.

Податкове стимулювання місцевих інвестицій вивчалось Петренко О. М., Кравченко І. В. [13], вказуючи на роль податків у формуванні інвестиційної клімату в регіонах.

Комарницька Л. В., Поплавська В. Є. [14] досліджує вплив глобалізації на місцеве оподаткування, аналізуючи, як глобальні тенденції можуть впливати на обсяги і структуру місцевих бюджетів.

Таблиця 1.5 – Законодавча проблематика об'єкта дослідження

Проблема	Суть	Автори
Законодавча проблематика об'єкта дослідження		
Недостатня законодавча регламентація місцевого оподаткування	Аналіз та виявлення прогалин в чинному законодавстві стосовно місцевого оподаткування	Петренко І. М., Сарапин В. В. [10]

Продовження таблиці 1.5

Законодавче обмеження самостійності місцевого самоврядування в сфері оподаткування	Вивчення впливу національного законодавства на можливості місцевих органів управління самостійно встановлювати податки	Сидоров В. М. [11]
--	--	--------------------

Законодавчі виклики податкової еквіті	Оцінка рівності оподаткування в різних регіонах з точки зору законодавства	Кривенко Ю.М. [12]
Недостатня законодавча підтримка місцевих інвестицій через податкові стимули	Аналіз існуючого законодавства щодо податкових стимулів для місцевих інвестицій	Петренко О. М., Кравченко І. В. [13]
Законодавча регуляція податку на нерухомість	Дослідження особливостей законодавчого регулювання податку на нерухомість на місцевому рівні	Комарницька Л. В., Поплавська В. Є. [14]

Джерело: складено автором за 12

Після аналізу законодавчої проблематики об'єкта дослідження місцевого оподаткування, представленої в таблиці, можна зробити наступні висновки.

У першу чергу, важливо звернути увагу на недостатню законодавчу регламентацію місцевого оподаткування, як це зазначено у дослідженні Петренко І. М., Сарапин В. В. Така недостатність може призвести до правової нестабільності і невизначеності, що ускладнює податкове планування для місцевих органів влади і бізнесу.

Друге питання, що виникає, це законодавче обмеження самостійності місцевого самоврядування в сфері оподаткування, про яке писав Сидоров В. М. [11]. Це може впливати на здатність місцевих органів управління самостійно встановлювати податки та формувати місцевий бюджет.

Також важливо враховувати законодавчі виклики податкової еквіті, про які писав Кривенко Ю.М. [12]. Нерівність в оподаткуванні між різними регіонами може призвести до соціальної несправедливості та економічних дисбалансів.

Четверте питання, яке висвітлено в таблиці, це недостатня законодавча підтримка місцевих інвестицій через податкові стимули, про яку писав Петренко О. М., Кравченко І. В. [13]. Це показує необхідність подальшого законодавчого регулювання в цій сфері для забезпечення економічного розвитку регіону.

Вивчення законодавчої регуляції податку на нерухомість в роботі Комарницька Л. В., Поплавська В. Є. [14] вказує на важливість цього податку для місцевих бюджетів, а також на потребу у подальшому вдосконаленні його законодавчого регулювання.

Таблиця 1.6 – Практична проблематика об'єкта дослідження

Проблема	Суть	Автори
Практична проблематика об'єкта дослідження		
Недостатня адміністрування місцевих податків	Дослідження проблем адміністрування та стягнення податків на місцевому рівні	Петренко І. М., Сарапин В. В. [10]
Втрати внаслідок податкового ухилення	Вивчення причин та масштабу податкового ухилення в місцевих громадах	Сидоров В. М. [11]
Впровадження податкових інновацій на місцевому рівні	Оцінка проблем та викликів, пов'язаних з впровадженням нових форм та методів оподаткування	Кривенко Ю.М. [12]
Вплив місцевого оподаткування на інвестиційну привабливість	Дослідження впливу місцевого оподаткування на залучення інвестицій	Петренко О. М., Кравченко І. В. [13]
Практичні проблеми використання податкових стимулів	Аналіз проблем і викликів, пов'язаних з практичним використанням податкових стимулів на місцевому рівні	Комарницька Л. В., Поплавська В. Є. [14]

Джерело: складено автором за 12

Після аналізу практичної проблематики об'єкта дослідження місцевого оподаткування, що була представлена в таблиці, можна висунути кілька важливих висновків.

Зокрема, проблема недостатнього адміністрування місцевих податків, про яку писав Петренко І. М., Сарапин В. В. [10], може призвести до недосягнення повної виручки від податків. Тому вона вимагає покращення механізмів управління і контролю за стягненням податків на місцевому рівні.

Крім того, значні втрати від податкового ухилення, що були відзначені Сидоров В. М. [11], підкреслюють важливість ефективного боротьби з цим

явищем. Це має велике значення для забезпечення достатнього рівня доходів від місцевого оподаткування.

Дослідження Кривенко Ю.М. [12] вказує на необхідність впровадження податкових інновацій. Вони можуть покращити ефективність і справедливість місцевого оподаткування, стимулюючи економічний розвиток регіону.

Важливість місцевого оподаткування для інвестиційної привабливості, яку описали Петренко О. М., Кравченко І. В. [13], підкреслює роль податкової політики в залученні інвестицій. Це підкреслює необхідність уважного планування податкової політики на місцевому рівні.

Комарницька Л. В., Поплавська В. Є. [14] звернули увагу на проблеми використання податкових стимулів. Це показує, що практичне впровадження таких стимулів може мати свої труднощі і вимагає додаткового дослідження і управлінського втручання.

Отже, робота містить доволі інформативні та корисні висновки, проте автори не звернули уваги на деякі проблемні аспекти, зокрема, на нестабільність місцевих бюджетів та залежність від центральної влади. Також в статті не було проведено порівняльний аналіз з місцевим оподаткуванням в інших країнах, що також може бути корисним для розкриття питання місцевого оподаткування.

Таким чином, огляд наявних наукових праць з проблематики місцевого оподаткування дає змогу зробити висновок, що ця тема продовжує привертати до себе увагу українських науковців вже протягом цілого століття.

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА КІЛЬКІСНОГО ВПЛИВУ АДМІНІСТРУВАННЯ МІСЦЕВИХ ПОДАТКІВ ТА ЗБОРІВ НА ФОРМУВАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УКРАЇНІ

2.1. Методика та інструментарій оцінки механізмів справляння та адміністрування місцевих податків та зборів

Порядок сплати місцевих податків і зборів в Україні є частиною податкової системи. На момент прийняття кодифікованого правового акта відповідно до статті 10 Податкового кодексу України (ПКУ) до місцевих податків належали податок на нерухоме майно, земельний податок та єдиний податок. До місцевих зборів припадають збір за провадження окремих видів підприємницької діяльності, збір за паркування, а також туристичний збір.

Податки і збори місцевого значення мають багато спільних ознак:

- спрямування надходжень від даних платежів на фінансування місцевих потреб у межах території, віднесеної до сфери управління відповідних органів місцевого самоврядування;
- зарахування до місцевих бюджетів податків та зборів;
- віднесення організації, запровадження та справляння цих платежів до відання органів місцевого самоврядування та податкових органів;
- відбір і використання платежів як складової доходів територіального бюджету також контролюються органами територіального самоврядування;

- присутність органів місцевого самоврядування і зборів порівнюючи із сплатою податків на інших рівнях.

Правове регулювання місцевих податків і зборів мають певні особливості, тому що здійснюється на різних двох рівнях (загальнодержавному та місцевому).

Держава визначає вичерпний перелік таких обов'язкових платежів, коло платників, суб'єктів оподаткування, максимальні ставки, тобто встановлює основи їх застосування, надає повноваження органам місцевого самоврядування запроваджувати такі податки та збори в відповідна територія.

Органи місцевого самоврядування, які реалізують надані державою повноваження, встановлюють та деталізують механізми окремого адміністрування кожного податку та збору, а також здійснюють їх реалізацію. Це положення забезпечує захист місцевих бюджетів від необґрунтованого та необмеженого тиску згори (держави).

Тому місцеві податки і збори є обов'язковими платежами, які встановлюються державою, регулюються, справляються органами місцевого самоврядування та перераховуються до місцевих бюджетів.

Поліпшення адміністративно-правового регулювання зборів податків в Україні ймовірно досягнути шляхом протидії ухиленням від сплати місцевих податків, реформування полегшеного порядку оподаткування та інституційно-функціональної структури податкової системи, проведення ефективної кадрової політики в органах ДФС (Державної фіскальної служби України).

Термін «адміністрація» походить від латинського «administratio», що означає «керувати», його використання разом зі словом «податки» утворює словосполучення «управління податками». Податкове адміністрування можна визначити як діяльність податкових органів, спрямовану на організацію податкового процесу та нагляд (контроль) за дотриманням податкового і митного законодавства, правильністю обчислення, повнотою і своєчасністю сплати податків (зборів). та інші обов'язкові платежі) до бюджетів різних рівнів.

Ми розуміємо систему адміністрування податків як сукупність взаємопов'язаних елементів, зокрема фіскальних та інших центральних органів виконавчої влади як керівних систем, а збору податків – як керованих систем. Управлінська діяльність системи управління спрямована на формування податкових надходжень до бюджетів різних рівнів та державних цільових фондів, забезпечуючи тим самим виконання податкових функцій у порядку, визначеному чинним законодавством.

Заходи цілеспрямованого економічного законодавчого впливу держави на виробничо-економічні та соціальні процеси через систему регульованого оподаткування (зміна видів податків, ставок податків; надання податкових пільг; регулювання загального рівня оподаткування, відрахувань до бюджету (наприклад, надання пільгових податків суб'єктам малого та середнього підприємництва, підприємцям-початківцям, програми ноу-хау) є податковим регулюванням. Зниження податків може стимулювати внутрішнє виробництво, підтримувати розвиток окремих видів економічної діяльності та впливати на рівень матеріального добробуту різних категорій населення.

На сьогодні існують певні недоліки в регулюванні та адмініструванні місцевих зборів та податків, серед яких варто виділити:

- не наявність дійового правового поля, яке б забезпечувало сучасні умови ведення підприємництва;
- незацікавленість ВУЦ у додатковому залученні коштів за рахунок місцевих податків і зборів, насамперед через специфіку визначення обсягу міжбюджетних трансфертів;
- вторинність місцевих податків і зборів порівняно із загальнодержавними;
- відсутність екологічного податку як суто місцевого податку;
- неосвіченість самооподаткування як альтернативної форми надходжень до місцевих бюджетів, що пов'язано з неінформованістю населення та недовірою до цього виду фінансування.

Фінансова децентралізація та її послідовність на сьогодні є чинником успіху, яка вже спрацювала належним чином для сотень об'єднаних громад з різних регіонів країни. Об'єднані територіальні громади будують нові дороги, ремонтують або будують дитячі садочки та реконструюють школи. Тому сьогодні важливо продовжувати реформу з децентралізації та впроваджуючи необхідні зміни для її вдосконалення. Автономія органів місцевого самоврядування має бути підкріплена відповідними повноваженнями щодо стягнення на власній території, податків і зборів в обсягах, достатніх для задоволення потреб місцевого розвитку.

Вирішальна роль у забезпеченні виконання державної функції щодо регулювання економічних процесів належить податкам, які зараховуються до місцевих бюджетів для формування власних надходжень. Лише в частині місцевих податків і зборів місцева влада має певну самостійність. Безумовно, що установлення місцевих податків та зборів, не передбачених Податковим кодексом, забороняється.

До повноважень сільських, селищних, міських рад щодо податків та зборів належать встановлення ставок місцевих податків та зборів в межах ставок, визначених Податковим кодексом; визначення переліку податкових агентів згідно із ст. 268 Податкового кодексу (щодо туристичного збору); зміну розміру їх ставок, надання податкових пільг, яке тягне за собою зміну податкових зобов'язань платників податків.

Таблиця 2.1 - Формування місцевих бюджетів за рахунок податкових надходжень

Загальний фонд бюджетів обласного значення, районних бюджетів, бюджетів ОТГ	Загальний фонд обласних бюджетів:
Податок на доходи фізичних осіб – 60 %	Податок на доходи фізичних осіб – 15 %
Податок на прибуток підприємств комунальної власності, засновником яких є районні, міські ради, ОТГ – 100 %	Податок на прибуток – 10 %
Рентна плата за користування надрами для видобування нафти, природного газу та газового конденсату – 5 %	Податок на прибуток підприємств комунальної власності, засновником яких є обласна рада – 100 %

Продовження таблиці 2.1

Держмито за місцем вчинення дій та видачі документів	
Рентна плата за користування надрами для видобування корисних копалин, водних ресурсів місцевого значення, за користування надрами не пов'язаними з видобуванням корисних копалин, за користування лісовими ресурсами (крім рубок деревини головного користування) – 100 %	Рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів у частині деревини, заготовленої в порядку рубок головного користування – 50 %
Акцизний податок з роздрібної торгівлі підакцизних товарів – 100 %	
Єдиний податок – 100 %	
Збір за паркування транспортних засобів-100 %	
Туристичний збір – 100 %	
Податок на майно – 100 %	

Джерело: складено автором за 35

Отже, вирішальна роль у забезпеченні виконання державної функції щодо регулювання економічних процесів належить податкам, які зараховуються до місцевих бюджетів. Проте, це не достатньо для забезпечення незалежності органів місцевого самоврядування.

2.2. Кількісні та якісні показники справляння та адміністрування місцевих податків та зборів

Функціонування окремих територіальних одиниць та їхній соціально-економічний розвиток значною мірою залежать від фіскальної ефективності місцевого оподаткування. Адже надходження від місцевих податків і зборів займають значну частку серед методів наповнення місцевих бюджетів, а також посідають провідне місце серед інструментів регулювання економічних відносин.

Відповідно до рисунку 2.1, можна зробити висновок, що фінансові ресурси місцевих бюджетів мали тенденцію до збільшення протягом аналізованого періоду, а саме: протягом 2018 – 2019 років загальний обсяг доходів місцевого уряду збільшився на 177 млрд грн або майже на 60%. Лише

з 2020 року доходи зменшилися порівняно з попередніми роками на 89 млрд грн. Така ситуація могла бути спричинена епідеміологічною ситуацією в країні а потім і військовим станом.

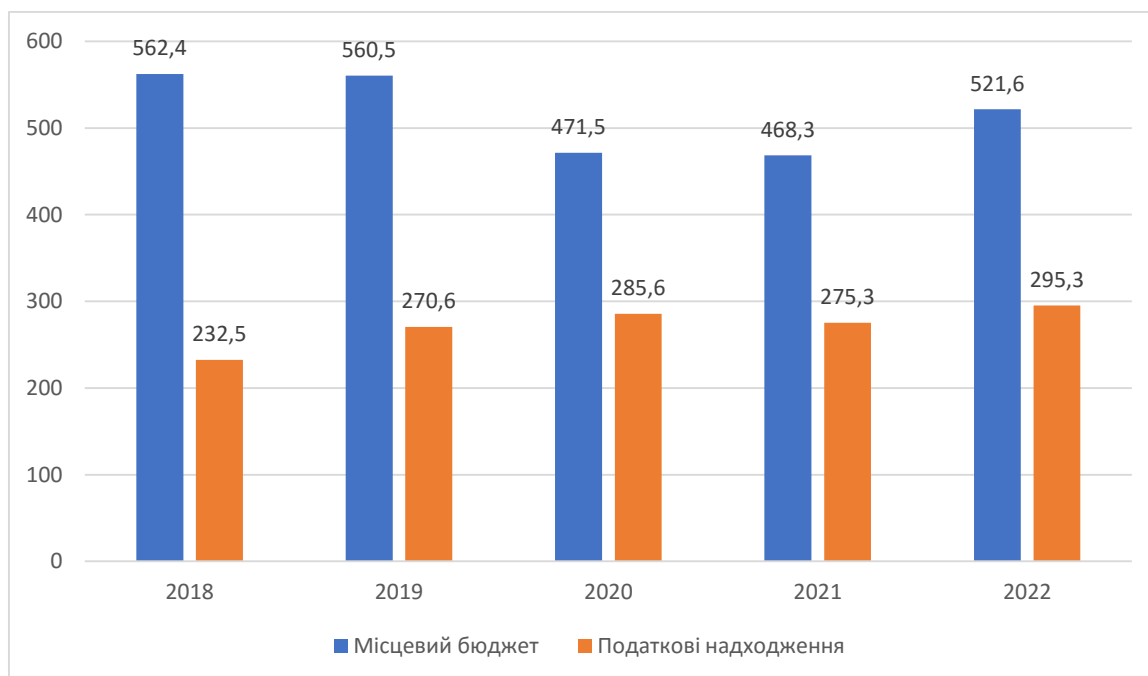

Рисунок 2.1 - Динаміка податкових надходжень місцевих бюджетів України протягом 2018 – 2022 рр., млрд грн

Джерело: складено автором за даними 22

Сума податкових надходжень у загальному обсязі місцевого бюджету також то зростала а потім зменшувалась. Протягом аналізованого періоду вона збільшилася на 648,6 млрд грн, що свідчить про те, що податкові доходи мають вагоме фінансове значення для формування системи місцевих фінансів та є одним із основних джерел наповнення бюджетів місцевого значення.

Важливим є те, що станом на 2019 рік у структурі доходів місцевих бюджетів найбільшу частку займає єдиний податок. Загалом цей податок становить близько 50% усіх доходів місцевих бюджетів. Плата за землю займає друге місце та складає близько 40%. Така тенденція є досить суперечливою для ефективного функціонування та наповнення місцевих

Досліджуючи фіскальну роль місцевого оподаткування в системі доходів місцевих бюджетів України, доцільно провести аналіз динаміки місцевих податків і зборів. Динаміка показників місцевих податків і зборів наведена в табл. 2.1.

Таблиця 2.1 - Динаміка місцевих податків і зборів України за 2018–2022
рр., млн грн.

[illegible]

[illegible]

б і в												
-------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Продовження таблиці 2.1

Т р а н с п о р т н и й п о д а т о к												
---	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Джерело: побудовано на основі даних 22

З проведеного аналізу слід дійти висновку, що найбільшим джерелом формування місцевих бюджетів єдиний податок та податок на майно, а саме його вид – плата за землю. Єдиний податок має найбільше фіскальне значення але, в зв'язку з воєнним станом він зменшився у 2022 році на 1466,1 млн. грн. Щодо плати за землю то надходження від його сплати до місцевих бюджетів у 2018 р. становить 29974, 2 млн грн., а у 2022 році він становив 29325,6 що на 648,6 менше ніж у 2018р.

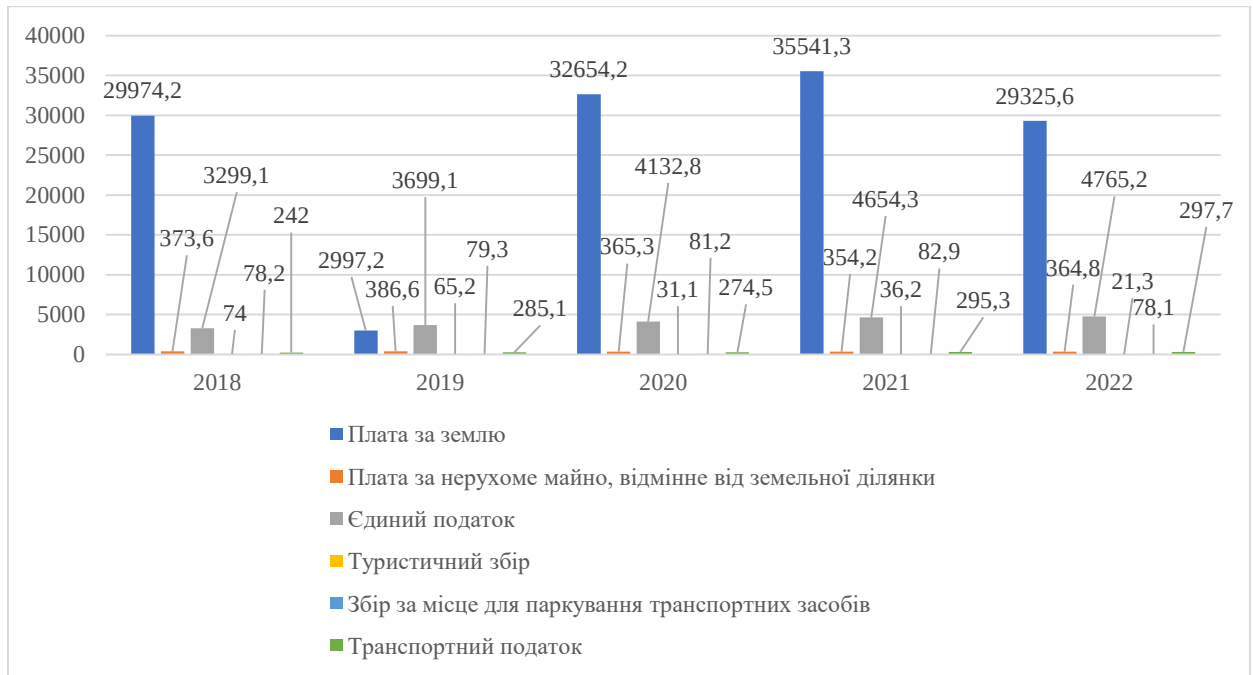

Рисунок 2.1 - Аналіз динаміки місцевих податків і зборів України за 2018–2022 рр., млн грн.

Джерело: побудовано на основі даних 6

Аналіз надходжень податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, протягом 2018–2022 років має тенденцію до збільшення, але в зв'язку з епідемією а потім з повномасштабним вторгненням почав знижуватись. Але на сьогодні він має тенденцію на збільшення. Зростання кількості надходжень від податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки та збільшення його частки у доходах місцевих бюджетів свідчить про значне зростання його фінансової ролі. Варто зазначити, що транспортному податку належить відносно невелика частка у формуванні місцевих бюджетів та протягом аналізованого періоду сума надходжень до бюджету має тенденцію до скорочення.

Так, у 2016 році частка транспортного податку у структурі доходів місцевих бюджетів становила 0,6%, а у 2022 році цей показник зупинився на позначці 0,4%. Аналізуючи стан єдиного податку протягом 2018–2022 рр., можна стверджувати, що його фінансова роль у доходах місцевих бюджетів має прогресуючий характер.

Зокрема, у 2018 році цей податок у становив 40,6%, а у 2022 році – 42,4%. Протягом 2018–2022 років надходження єдиного податку зменшився на 648,6 млн грн., що зумовлено зростанням мінімальної заробітної плати та прожиткового мінімуму для працездатних осіб, які є базою для розрахунку ставок цього податку [5].

У доходах місцевих бюджетів збори відіграють незначну фіскальну роль. Частка збору за місця для паркування транспортних засобів становить відповідно 0,01% та 0,03% для туристичного збору в 2022 р. Це зумовлено тим, що ці збори є вибірковими і встановлюються лише окремими місцевими радами [6].

Для того, щоб повною мірою проаналізувати фіскальну роль місцевого оподаткування у надходженнях місцевих бюджетів України, слід розглянути низку основних узагальнюючих бюджетних показників, які характеризують тенденції формування фінансових ресурсів на місцевому рівні. Одним із таких показників є коефіцієнт покриття місцевого оподаткування видатків місцевих бюджетів (табл. 2.2).

Таблиця 2.2 - Динаміка коефіцієнта покриття місцевим оподаткуванням видатків місцевих бюджетів України у 2018-2022 рр.

Показники	2018 р	2019 р	2020 р	2021 р	2022 р
Місцеве					

і п о д а т к и					
В и д а т к и м і с ц е в и х б ю д ж е т і в					
К о е ф і ц і є н т п о к р и т т я м і					

с ц е в о г о о п о д а т к у в а н н я в и д а т к і в м і с ц е в и х б ю д ж е т і в					
--	--	--	--	--	--

Джерело: побудовано на основі даних 22

Аналізуючи дані таблиці 2.2, можна стверджувати, що коефіцієнт покриття місцевого оподаткування видатків місцевих бюджетів розраховується як відношення місцевих податків і зборів до видатків місцевих

бюджетів. Цей коефіцієнт представлений поняттями, які задекларовані в Європейській хартії місцевого самоврядування: обсяг фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування відповідає повноваженням, передбаченим законодавством. Відповідно, значення цього показника знайшло відображення в принципі збалансованості, який визначено в Бюджетному кодексі України.

Для цього коефіцієнта була встановлена межа, за якої чітко відображається високий рівень фінансової незалежності місцевої влади за забезпечення покладених на них видаткових повноважень.

Отже, для того, щоб органи місцевого самоврядування могли виконувати функції, покладені на них, коефіцієнт покриття місцевого оподаткування видатків місцевих бюджетів повинен становити не менше ніж 0,7 [3, с. 97].

Отже, відповідно до показників, які наведені у таблиці 2.2, можна зробити висновки, що у 2018 р. спостерігався найближчий до кризового рівня фінансової незалежності місцевої влади. Починаючи з 2018 року, показник фінансової незалежності місцевого мав тенденцію до збільшення та у 2022 році сягнув свого найвищого показника 0,12. У 2020–2021 рр. цей показник зменшився до 0,10 та 0,11 відповідно, що мало позитивний вплив на формування місцевих бюджетів та функціонування місцевої влади. Фіскальну роль місцевих податків і зборів у формуванні доходів місцевих бюджетів України можна охарактеризувати низкою узагальнених показників, які наведені даними таблиці 2.3.

Таблиця 2.3 - Динаміка фіскальної ефективності місцевого оподаткування України за видами податкових надходжень у 2013–2018 рр.

П о к а з н и к	2018 р	2019 р	2020 р	р	2022 р

П и т о м а в а г а м і с ц е в и х п о д а т к і в т а з б о р і в у В В П					
П и т о м а в а г а м					

і с ц е в и х п о д а т к і в т а з б о р і в у д о х о д а х з в е д е н о г о б ю д ж е т у у к р а					
---	--	--	--	--	--

ї н и					
П и т о м а в а г а м і с ц е в и х п о д а т к і в т а з б о р і в у п о д а т к о в и х н а					

Д х о д ж е н н я х з в е д е н о г о б ю д ж е т у у к р а ї н и					
П и т о м а в а г а м і с ц е в					

и х п о д а т к і в т а з б о р і в у д о х о д а х м і с ц е в и х б ю д ж е т і в у к р а ї н и					
---	--	--	--	--	--

Ча ст ка мі с це ви х по да т ків в і з бо рі в у по да т ко ви х на до до ж ен ня					
--	--	--	--	--	--

Х м і с ц е в и х б ю д ж е т і в					
---	--	--	--	--	--

Джерело: побудовано на основі даних 22

Аналіз таблиці 2.3 показав, що фіскальна роль місцевих податків і зборів у формуванні бюджетних ресурсів органів місцевого самоврядування є вагомою. Зокрема, у 2022 р. за рахунок місцевого оподаткування сформовано 28,9% податкових надходжень місцевих бюджетів та 25,6% власних доходів місцевих бюджетів, що дало змогу забезпечити їхню частку у ВВП на рівні 0,9%.

Варто звернути увагу на те, що у 2022 році динаміка усіх представлених коефіцієнтів мала тенденцію до зменшення. Підґрунтям для зниження фіскальної ефективності місцевих податків і зборів стали недоліки в системі їх адміністрування. Зокрема, є проблема доступу місцевих органів самоврядування до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно. Проблема зниження фіскальної ефективності місцевого оподаткування також пов'язана з неповним використанням їхнього фіскального потенціалу та наявною податковою культурою населення країни [1, с. 52].

2022 рік показав, наскільки стійким є місцеве самоврядування, яке здатне гідно протистояти будь-яким викликам, зокрема і у фінансовій частині, навіть в умовах воєнного стану. Рік для країни був важким, але органи місцевого самоврядування (ОМС) продемонстрували належну підтримку не

тільки силами тероборони, ЗСУ та національної безпеки, але й внутрішньо переміщеним особам, які потребували прихистку.

Організація та забезпечення діяльності тероборони, матеріально-технічна допомога ЗСУ, залучення допомоги іноземних партнерів – це ті речі, які ОМС взялися підтримувати із самого початку ганебного вторгнення РФ, забезпечуючи при цьому, постійну підтримку всіх сфер життєдіяльності громадян на місцевому рівні (допомога внутрішньо переміщеним особам, підтримка релокованого бізнесу, організація укриттів, продовження надання послуг на високому рівні). І це все незважаючи на щоденні обстріли. І все це завдяки ефективно проведеній реформі децентралізації, яка дала змогу ОМС отримати автономні, самостійні, належні фінансові ресурси, які відіграли головну роль в протистоянні викликам.

Звісно, перші місяці війни досить негативно вплинули на фінансову і матеріалу основи місцевого самоврядування. Крім цього, держава повинна була забезпечити стабільні економічні умови для бізнесу, тому було запроваджено певні податкові пільги, до яких ОМС також повинні були пристосовуватись. І місцеве самоврядування виконало цю задачу на відмінно, адже в подальші місяці уже з власних коштів підтримували бізнес та формували різні програми підтримки суб'єктів господарювання.

2.3. Тенденції зміни ролі місцевих податків та зборів в формуванні доходів місцевих бюджетів в умовах надзвичайного стану

Аналіз даних дозволить побачити відсутність проблем із доходами у відносно безпечних районах, зростання надходжень ПДФО за рахунок виплат військовослужбовцям, збільшення обсягу єдиного податку, незважаючи на можливість його сплати деяким платників податків, недостатні надходження податку на нерухоме майно тощо. [1].

Таблиця 2.1 - Дохідна частина місцевих бюджетів України протягом січня-вересня 2021 та 2022 рр., млн грн

О б л а с т ь	Доходи, млн. грн		Абсолютне	Відносне
	2021 рік	2022 рік	відхилення, млн грн	відхилення, %
В і н				

Н и ц ь к а				
В о л и н с ь к а				

Продовження таблиці 2.1

Д н і п р о п е т р о в с ь к а				
Д о				

Н е ц ь к а				
Ж и т о м и р с ь к а				
З а к а р п а т с ь к а				
З а п о р				

і з ь к а				
І в а н о - Ф р а н к і в с ь к а				
К и ї в с ь к а				
М · К и				

ї в				
К і р о в о г р а д с ь к а				
Л у г а н с ь к а				
Л ь в і в с ь к а				

М и к о л а ї в с ь к а				
О д е с ь к а				
П о л т а в с ь к а				
Р і в н е				

Н с ь к а				
С у м с ь к а				
Т е р н о п і л ь с ь к а				
Х а р к і в с ь				

к а				
Х е р с о н с ь к а				
Х м е л ь н и ц ь к а				
Ч е р к а с ь к а				
Ч е				

р н і в е ц ь к а				
Ч е р н і г і в с ь к а				

Джерело: побудовано на основі даних 22

Очікувано, найсуттєвіше зменшення надходжень до бюджету за січень-вересень 2022 року відбулося в регіонах, які постраждали від бойових дій. В основному це стосується доходів місцевих бюджетів Херсонської (-33,3%), Луганської (-21,9%), Донецької (-19,9%), Запорізької (-15,1%) та Харківської областей (-11,6%). Ключовим чинником зменшення надходжень до бюджетів цих регіонів є зменшення кількості жителів за рахунок міграції в безпечніші регіони України та за кордон, зниження ділової активності великих і малих підприємств, зменшення закупівель. потужність населення. Також на зменшення надходжень значною мірою вплинули зміни в законодавстві. Наприклад, для стабілізації ситуації на паливному ринку була запроваджена

нульова ставка податку на споживання палива, яка набула чинності в середині березня. Раніше цей податок надходив до міських бюджетів у значних обсягах, тому для деяких регіонів цей вид надходжень був досить значним. Крім того, з початком війни була введена заборона на продаж алкоголю, що також спричинило втрату доходів місцевих бюджетів через несплату податку на споживання. Також змінили умови сплати єдиного податку: деяким категоріям дозволили не платити цей податок, а підприємцям дозволили перейти на особливі умови оподаткування за ставкою 2%. Найбільше його використовували регіони, де ведуться бойові дії, що призвело до зменшення доходів їхніх бюджетів [1].

У відносно безпечних регіонах доходи бюджету зросли в середньому на 8%. Серед основних причин зростання – збільшення надходжень від податку на доходи фізичних осіб (ПДФ). Зокрема, у загальній структурі дохідної частини місцевих бюджетів за 9 місяців 2022 року найбільшу питому вагу займає податок на доходи фізичних осіб – 48%. Це майже на 10% більше, ніж за аналогічний період минулого року. Цьому значною мірою сприяло значне підвищення виплат військовослужбовцям, а також переміщення бізнесу зі сходу України на відносно безпечні території.

Найшвидшими темпами зростають доходи місцевих бюджетів Львівщини. За 9 місяців 2022 року до місцевих бюджетів області надійшло 4,7 млрд грн, що на 19,5% більше відповідного періоду минулого року. На це вплинуло переміщення значної кількості підприємств на територію Львівщини, адже за офіційною статистикою Львівщина є найбільш привабливою для переселення серед західних областей, де на початок повномасштабної війни, а як відомо, після переїзду ці підприємства повинні сплачувати ПДФО за новим місцем реєстрації.

Слід зазначити, що доходи бюджету – це податкові, неподаткові та інші надходження на безповоротній основі, порядок справляння яких регулюється нормативно-правовими актами України (у тому числі трансферти, плата за надання адміністративних послуг, власні надходження бюджетних установ). У

структурі доходів місцевих бюджетів України податкові надходження становлять майже 70%. Тому для більш детального аналізу формування дохідної частини місцевих бюджетів в умовах воєнного стану доцільно розглянути динаміку надходжень податку до місцевих бюджетів за регіонами за 9 місяців 2021 та 2022 рр. Оскільки з 2022 р. доходи фізичних осіб Найбільшу частку в структурі податкових надходжень матимуть податок (48%), єдиний податок (8%) та податок на майно (7%).

Ключовою ланкою в структурі доходів місцевих бюджетів є податок на доходи фізичних осіб, який за січень – вересень 2022 р. із 393,3 млрд грн загального обсягу доходів бюджету склав 188,5 млрд грн. Попри те, що внаслідок війни у 2022 р. мільйони українців втратили роботу, податок на доходи фізичних осіб до місцевих бюджетів порівняно з 2021 р. зріс у середньому на 30%. Причина – збільшення відрахувань із зарплати військовослужбовців, а також підвищення з початку 2022 р. ставки податку на доходи фізичних осіб для місцевих бюджетів з 60% до 64%. Зрозуміло, що це не вирішує проблеми безробіття для економіки України, але в короткостроковій перспективі зберігає приблизно такий самий або навіть трохи вищий рівень виконання місцевих бюджетів за рахунок ПДФО.

Ще одним важливим джерелом наповнення місцевих бюджетів є єдиний податок. Найбільше зменшення розміру цього податку у 2022 р. порівняно з 2021 р. відбулося в бюджетах Запорізької, Луганської, Миколаївської, Донецької, Харківської та Херсонської областей. Це було пов'язано з тим, що в результаті бойових дій малі та середні підприємства були або переміщені, або повністю зупинені на визначених територіях. Натомість відбулося підвищення єдиного податку в безпечніших регіонах. Цьому сприяли зміни в податковому законодавстві, які дозволили суб'єктам господарювання зі значними доходами сплачувати єдиний податок у розмірі 2% замість податку на прибуток (18%). Завдяки цьому велика кількість суб'єктів господарювання скористалася цією можливістю, що забезпечило збільшення єдиного податку

для місцевих бюджетів. Загалом надходження єдиного податку у 2022 р. порівняно з 2021 р. зросли на 1,56 млрд грн, або на 5%.

З іншого боку, податок на нерухомість, який включає податок на землю, податок на нерухомість і транспортний податок, не працює так добре. З таблиці 2 видно, що в бюджетах більшості областей спостерігалось зменшення цього виду надходжень. Причина – зміни в податковому законодавстві, якими передбачено, що за період з березня 2022 р. по 31 грудня р., наступного за роком призупинення або скасування воєнного стану, не справляється та не сплачується земельний податок на територіях, де ведуться активні бойові дії триває. Водночас Кабінетом Міністрів України досі не визначено перелік таких територій, що унеможливорює чітке визначення та причини стягнення плати за землю. Як наслідок, за 9 місяців минулого року надходження від податку на нерухоме майно зменшилися на 20% порівняно з відповідним періодом минулого року. Надходження від податку на нерухомість зросли лише у трьох областях: Волинській (+4%), Львівській (+6%) та Дніпропетровській (+7%). Інші регіони доходів від цього податку не отримували. При цьому найбільше скорочення відбулося в Херсонській і Луганській областях - на 73%, а також у Харківській і Донецькій областях - на 56% і 49% відповідно.

Неподаткові надходження в місцеві бюджети України становлять мізерну частку і у 2022 р. з вересня становитимуть 3,60% у загальній структурі всіх доходів бюджету. Варто зазначити, що неоподатковуваними є доходи бюджету у вигляді власних надходжень бюджетних установ, доходів від власності та підприємницької діяльності, адміністративних зборів і платежів, доходів від некомерційної діяльності тощо.

Загальний обсяг неподаткових надходжень за 9 місяців 2022 року становить 14,18 млрд грн, що на 3,78 млрд грн (-21,1%) менше порівняно з попереднім роком. Зменшення відбулося внаслідок скорочення всіх видів неподаткових надходжень до місцевих бюджетів у 2022 р. Для місцевих бюджетів найбільш вагомим значенням є власні надходження бюджетних

установ, які складають 65,8% від загального обсягу неподаткові надходження. У 2022 році власні надходження бюджетних установ зменшилися на 22,8% порівняно з минулим роком. Також скоротилися адміністративні збори і платежі, доходи від некомерційної діяльності на 10,3%, доходи від власності та підприємницької діяльності на 12,5% та інші неподаткові доходи на 41,6%.

Не зменшився обсяг неподаткових надходжень лише в кількох областях, серед яких Вінницька (+4%), Закарпатська (+34%), Івано-Франківська (+8%), Кіровоградська (+13%), Одеська (+28%), Суми (+14%), Хмельницький (+19%) та Черновиці (+28%). Водночас до місцевих бюджетів Луганської області за 9 місяців 2022 року надійшло лише 7 млн грн неподаткових надходжень, що на 81% менше порівняно з відповідним періодом 2021 р. Також бюджети Донецької, Херсонської та Харківської областей зафіксовано значні втрати неподаткових надходжень у 2022 р. - 71%, -76% та -51%. Однією з основних причин скорочення неподаткових надходжень до місцевих бюджетів України є недостатнє надання адміністративних послуг: у найбільш постраждалих районах – через бойові дії, а у відносно безпечних – через те, що багато реєстри були закриті з міркувань безпеки.

Дохідна частина місцевих бюджетів включає також міжбюджетні трансферти, тобто кошти, які безповоротно та безоплатно вилучаються з державного бюджету. Станом на вересень 2022 р. до місцевих бюджетів надійшло 102,36 мільярдів гривень міжбюджетних трансфертів, у тому числі 85,33 мільярдів гривень субвенції та 17,03 мільярдів гривень субвенції.

У 2022 році відбулося скорочення надходжень міжбюджетних трансфертів до місцевих бюджетів усіх областей. Зокрема, найбільш різке зниження фіксується в Донецькій і Луганській областях – на 28%, а також у Чернігівській і Херсонській областях – на 25%. Загалом цього року обсяг наданих трансфертів зменшився на 18,51 мільярдів гривень. Причина – скорочення значної кількості трансфертів до місцевих бюджетів з метою їх спрямування до резервного фонду державного бюджету для забезпечення фінансування заходів з оборони території, охорони громадської безпеки та

функціонування бюджетна сфера, комунальні підприємства в період воєнного стану. Найбільшу питому вагу в структурі міжбюджетних трансфертів, наданих територіальним бюджетом, традиційно займає субвенція на освіту – 87,1%.

Слід зазначити, що зміни в законодавстві дозволяють використовувати ці кошти не лише на заздалегідь визначену «виховну» мету, а й на заходи з оборони території, забезпечення продовольчих потреб, евакуації населення з небезпечних районів, оплату ін. заходи, спрямовані на підтримку цивільного населення в умовах воєнного стану, зокрема щодо облаштування бомбосховищ у закладах загальної середньої освіти для забезпечення безпечного навчального процесу. Це додатковий ресурс, яким можуть скористатися деякі місцеві ради.

Крім того, запроваджено новий трансферт – дотацію з державного бюджету місцевим бюджетам на забезпечення нагальних потреб функціонування держави в умовах воєнного стану. До вересня минулого року ця субвенція надійшла до місцевих бюджетів у сумі 5,32 мільярдів гривень, що становить 6,2% від загального обсягу наданих субвенцій. Цей вид надходження спрямовується на придбання необхідних продовольчих та гігієнічних товарів, а також тари для їх упакування, палива, будівельних матеріалів для проведення аварійно-відновлювальних робіт на об'єктах, які постраждали внаслідок бойових дій, медикаментів, медичних закладів, прилади, допоміжні засоби до них, медичне обладнання.

Що стосується плану виконання дохідної частини місцевих бюджетів, то лише в тих районах, де ведуться або ведуться активні бойові дії та які частково або повністю окуповані, дохідну частину виконано менше ніж на 60% запланований обсяг. В усіх інших регіонах середні показники виконання дохідної частини місцевих бюджетів знаходяться на рівні 2021 року (таблиця 2.2).

Зокрема, найкраще виконуються місцеві бюджети західних областей України. До п'ятірки лідерів увійшли Закарпатська, Волинська, Львівська,

Рівненська та Чернівецька області. Гарні результати виконання місцевих бюджетів свідчать про те, що громади здатні ефективно розпоряджатися та примножувати отримані фінансові ресурси, адекватно реагувати на непередбачені виклики та забезпечувати високий рівень надання послуг у будь-яких умовах, а також швидко адаптуватися до нових умов.

Але незважаючи на досить позитивну динаміку наповнення місцевих бюджетів, очевидно, що у зв'язку з військовими діями на території України мають бути і запасні варіанти наповнення місцевих бюджетів. Між ними можна виділити наступне:

- працевлаштування внутрішньо переміщених осіб, створення нових робочих місць, у тому числі переміщення суб'єктів господарювання;
- усунення недоліків в управлінні підприємствами побутового обслуговування населення та виведення їх із збитковості;
- більш ефективне управління земельним фондом, особливо контроль за наявними договорами оренди, інвентаризація, систематичний облік земель, своєчасний контроль орендної плати, створення бази платників податків за землю тощо.

Таблиця 2.2 - Виконання місцевих бюджетів за доходами в розрізі областей за січень-вересень 2022 р., млрд грн

О б л а с т ь	План, млрд. грн	Факт, млрд. грн	Виконано, %
З а			

к а р п а т с ь к а			
В о л и н с ь к а			
Л ь в і в с ь к а			
Р і в н е н			

с ь к а			
------------------	--	--	--

Продовження таблиці 2.2

Ч е р н і г і в с ь к а			
Х м е л ь н и ц ь к а			
М и к о л а			

İ В с ь к а			
І в а н о - Ф р а н к і в с ь к а			
Ж и т о м и р с ь к а			

Т е р н о п і л ь с ь к а			
Д н і п р о п е т р о в с ь к а			
В і н н и			

Ц ь к а			
М . К и ї в			
Ч е р к а с ь к а			
О д е с ь к а			
П о л т а в с ь			

к а			
К і р о в о г р а д с ь к а			
К и ї в с ь к а			
С у м с ь к а			
Ч е р			

Н і Г і В С Ь К а			
З а П о р і з Ь К а			
Х а р к і В С Ь К а			
Д о н е Ц Ь			

к а			
Л у г а н с ь к а			
Х е р с о н с ь к а			

Джерело: побудовано на основі даних 22

Отже, масштабна війна на території нашої країни по-різному вплинула на місцеві бюджети. Тому наслідки для місцевих бюджетів різні: чим далі від територій, де ведуться активні бойові дії, тим кращі показники виконання місцевих бюджетів. Надходження податку на доходи фізичних осіб цього року зросли в бюджетах майже всіх областей за рахунок збільшення чисельності військовослужбовців та зростання військових платежів, що значною мірою компенсувало недоотримання інших видів доходів. Проте ризики для фінансової системи місцевих бюджетів залишаються відносно високими як з точки зору податку на доходи фізичних осіб, так і з точки зору нових масштабних викликів, таких як сувора зима та енергетичні проблеми через

масові російські атаки. про енергетичну інфраструктуру України. Тому вже зараз місцевим радам та їх виконавчим органам необхідно активізувати співпрацю з міжнародними партнерами для отримання додаткових фінансових ресурсів.

РОЗДІЛ 3

ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ СПРАВЛЯННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ МІСЦЕВИХ ПОДАТКІВ ТА ЗБОРІВ

3.1. Проблеми місцевого оподаткування: світові практики країн в умовах невизначеності

В світі існує велике різноманіття підходів до створення податкових моделей. Відмінні риси стають зрозумілими при порівнянні країн, що розвиваються, із розвиненими країнами. Як відомо, надходження податків до бюджетів різних рівнів беруть участь у агрегуванні валового внутрішнього продукту. Тому для розвинені країни збирають значно більшу частку свого валового внутрішнього продукту у вигляді податків. Тому для таких країн оподаткування доходів та адміністрування таких процесів є актуальним питанням. Країни, що розвиваються, менше схильні до накопичення валового внутрішнього доходу у вигляді податків. Тому вони більше зорієнтовані на торговельні та споживчі податки. Для податкової системи характерною є система перерозподілу, яка схильна до зміни економічних стимулів суб'єктів підприємництва, а також і їх поведінку. Крім того, система місцевих податків та адміністрування може стати неефективною та призвести до неефективної роботи місцевих бюджетів. Таке зниження ефективності підкреслює важливість організації оподаткування на місцях і забезпечує перерозподіл з найменшими витратами.

Для посилення економічного зростання урядам потрібні надійні інструменти фінансування соціальних програм та державного інвестування. Заходи, націлені на охорону здоров'я, освіту, інфраструктуру та інші сфери життя, важливі для забезпечення спільної мети процвітаючого,

функціонального та щасливого суспільства. Але запропоновані заходи тягнуть за собою збільшення доходів. Підзвітність урядів сприяє не тільки системному управлінню податковими надходженнями але й організації дієвої системи адміністрування податків та зборів.

Світовий банк проводить дослідження «Doing business» [2], яким чином різні сфери підприємницької діяльності мають вплив на організацію та ведення такої діяльності. Проаналізований показник ефективності підприємницької діяльності складається із системи таких елементів: оцінка легкості реєстрації суб'єктів підприємництва, простота відкриття дозволів на будівництво, ефективності електричного постачання, прозорості процесів реєстрації прав власності, легкості отримання кредитів, оцінка ефективності підтримки прав інвесторів, податкової системи на державному та місцевому рівнях.

Відповідно до проведеного дослідження, до десятки лідерів цього року увійшли такі країни: Нова Зеландія – 86,8 балів, Сінгапур – 86,2 бали, Гонконг (Китай) – 85,3 бали, Данія – 85,3 бали, Республіка Корея – 84,0 балів, США – 84,0 балів, Грузія – 83,7 балів, Великобританія – 83,5 балів, Норвегія – 82,6 балів, Швеція – 82,0 балів (табл. 1).

Таблиця 3.1 – Рейтинг країн світу за легкістю здійснення підприємницької діяльності

Місце	Країна	Індикатор	Місце	Країна	Індикатор
1	Нова Зеландія	86,8	21	Таїланд	80,1
2	Сінгапур	86,2	22	Німеччина	79,7
3	Гонконг, Китай	85,3	23	Канада	79,6
4	Данія	85,3	24	Ірландія	79,6
5	Республіка Корея	84,0	25	Казахстан	79,6
6	США	84,0	26	Ісландія	79,0
7	Грузія	83,7	27	Австрія	78,7
8	Великобританія	83,5	28	Росія	78,2
9	Норвегія	82,6	29	Японія	78,0
10	Швеція	82,0	30	Іспанія	77,9
11	Литва	81,6	31	Китай	77,9
12	Малайзія	81,5	32	Франція	76,8
13	Маврикій	81,5	33	Туреччина	76,8

Продовження таблиці 3.1

14	Австралія	81,2	34	Азербайджан	76,7
15	Тайвань, Китай	80,9	35	Ізраїль	76,7
16	ОАЕ	80,9	36	Швейцарія	76,6
17	Південна Македонія	80,7	37	Словенія	76,5
18	Естонія	80,6	38	Руанда	76,5
19	Латвія	80,3	39	Португалія	76,5
20	Фінляндія	80,2	40	Польща	76,4

Джерело: систематизовано автором за матеріалами 2

Аналіз діяльності компаній у 147 країнах свідчить про те, що для них податкові ставки є одними з п'яти найбільших підприємницьких перешкод для їхньої діяльності, а адміністрування податків – одним з 11 найбільших перешкод. Компанії, що пов'язані з економіками, яким притаманні полегшені перерахування податків, зазвичай сприймають податкові ставки, а також податкове адміністрування як меншу перешкоду для ведення підприємницької діяльності (рис. 3.1).

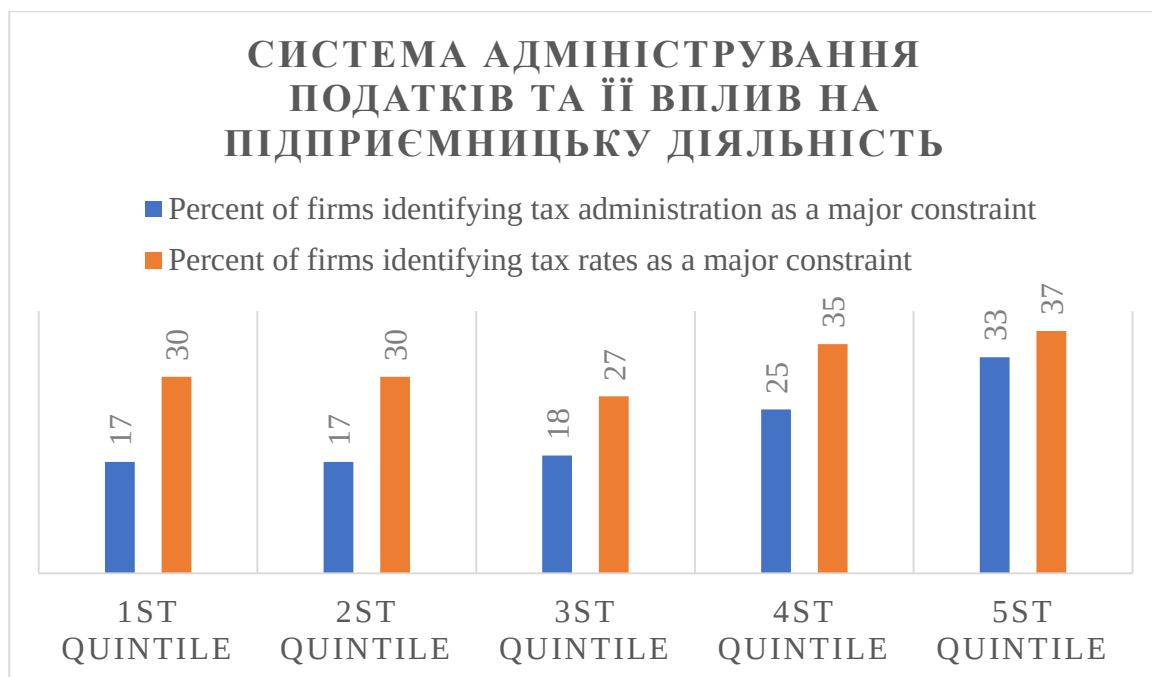

Рисунок 3.1 – Система адміністрування податків та її вплив на підприємницьку діяльність

Джерело: побудовано на основі даних 3

Сума витрат на сплату податків та зборів для компаній має значення в частині інвестування та економічного розвитку. Як не дивно, але за умов високих податків, підприємства більше прагнуть виходити з офіційного сектора і переходити в сектор «тіньової» економіки. Дослідження показує, що вищі податкові ставки пов'язані зі скороченням кількості офіційно зареєстрованих компаній та меншими обсягами приватних інвестицій. Підвищення ефективної ставки такого податку, як податку на прибуток підприємств, на 10 процентних пунктів має зв'язок із скороченням відношення інвестицій до ВВП до 2 процентних пунктів і зниження рівня прозорості компаній приблизно на 1 процентний пункт. Збільшення податкових платежів, еквівалентне 1% ВВП, сприятиме зниженню обсягів виробництва в наступні 3 роки майже на 3%. Дослідження, присвячені дослідженню питання інвестування у транснаціональних компаніях, свідчать про такі результати – підвищення на 1 відсотковий пункт законодавчої ставки прибуткового податку підприємств знизить рівень місцевих доходів від існуючих інвестицій у середньому на 1,3%. Збільшення ефективної ставки прибуткового податку підприємств на 1 відсотковий пункт зменшує ймовірність створення дочірніх компаній на 2,9% [3].

Європейський Союз не приймає прямої ролі у встановленні правил нарахування та сплати місцевих податків або визначенні податкових ставок. Суму податкових зборів визначає національний уряд разом із тим, як він аналізує витрати від зібраних податкових платежів. Разом з тим, ЄС наглядає за національними правилами оподаткування та податкового адміністрування в деяких сферах, це може бути сфера ділової та споживчої політики ЄС. Це робиться з метою, щоб організувати:

- вільний рух продуктів, товарів, послуг, а також капіталу в ЄС (на єдиному ринку);
- компанії в одній країні не мали несправедливої переваги над конкурентами в іншій;

- податки не дискримінували споживачів, працівників або цілі підприємства з інших країн ЄС.

Місцеві бюджет в країнах Європи здебільшого отримає доходи від оподаткування нерухомого майна (в т. ч., землі), і доля таких надходжень часто складає одну третю, а то й перевищує половину усіх доходів від сплати податків місцевих бюджетів. В Україні ж вона порівняно стримана – 13% (в т. ч., близько 10% – від земельного податку) [4].

За структурою податкових надходжень місцеві бюджетні фонди України найбільше подібні до таких фондів у Польщі. Але, в Україні, на відміну від Польщі, вага податку на доходи фізичних осіб перевищує три чверті усіх зібраних до місцевих бюджетів через податкову систему коштів. Високий рівень цього податку пояснюється відсутністю у країнах Європи єдиного податку. Натомість доходи фізичних осіб-підприємців там підлягають оподаткуванню на спільних підставах за підсумками року. Тому, доходи від сплати єдиного податку можна в даному випадку прирівняти до податку на доходи фізичних осіб. А, зважаючи, що в структурі загальних надходжень податків єдиний податок становить майже 13%, отримуємо чи не єдине насправді значуще джерело наповнення місцевих бюджетів в Україні – ПДФО. І ще одне. За умови зменшення заборгованості з оплати праці, частка ПДФО в структурі може сягнути ще вище.

Серед інших джерел, які в окремих країнах є вагомими в наповненні місцевих бюджетів, варто вказати на оподаткування транспортних засобів (Італія, Чехія, Польща) та оподаткування фінансових і капітальних трансакцій (Франція). ПДФО, як основа наповнення місцевих бюджетів України, – джерело доволі стабільне, якщо дивитись загалом по країні. Однак його висока частка в окремо взятій громаді вказує на сильну залежність її бюджетних надходжень від наявності бізнесових структур та офіційної зайнятості. А похвалитися цим може далеко не кожна територіальна громада. Тому, органам місцевого самоврядування час подумати над диверсифікацією надходжень податків за рахунок оподаткування нерухомості, як це роблять в країнах

Європи. Мова йде не про встановлення захмарних ставок податку на нерухомість для фізичних осіб. Для початку варто скасувати пільги з плати за землю для «окремих» підприємств, а точніше, їх власників. А вже потім встановити хоча б мінімальні – не нульові – ставки податку на нерухоме майно, відмінне від земельних ділянок [4].

Збереження ставок податків на прийнятному рівні може сприяти розвитку приватного сектору та формалізації компаній. Низькі податкові ставки особливо важливі для малих і середніх підприємств, які сприяють економічному зростанню та зайнятості, але не збільшують суттєвих надходжень податків. Накладення високих податкових витрат на підприємства такого розміру може не збільшити податкові надходження уряду, але це може спричинити перехід підприємств у неформальний сектор або, що ще гірше, припинення діяльності.

У Бразилії уряд створив податковий режим, призначений для спрощення збору податків для мікро- та малих підприємств. Програма зменшила загальні податкові витрати на 8% і сприяла збільшенню рівня ліцензування компаній на 11,6%, реєстрації мікропідприємств на 6,3% і кількості фірм, зареєстрованих у податкових органах, на 7,2%. Збір надходжень зріс на 7,4% відсотка в результаті збільшення податкових платежів і внесків на соціальне страхування [3]. Податковому режиму також приписували збільшення доходу, прибутку, оплачуваної зайнятості та основного капіталу фірм офіційного сектора.

Підприємства турбуються про те, що вони отримують за свої податки. Якісна інфраструктура має вирішальне значення для нормального функціонування економіки, оскільки вона відіграє центральну роль у визначенні місця економічної діяльності та типів секторів, які можуть розвиватися. Здоров'я людей є життєво важливою для конкурентоспроможності та продуктивності економіки — інвестиції в надання послуг охорони здоров'я є важливими як з економічних, так і з моральних причин. Базова освіта підвищує ефективність кожного працівника, а якісна

вища освіта та професійна підготовка дозволяють економіці рухатися вгору в ланцюжку формування вартості за межі простих виробничих процесів і продуктів.

Ефективність, з якою податкові надходження перетворюються на суспільні блага та послуги, різна в усьому світі. Останні дані з Індикаторів світового розвитку та Індексу людського розвитку показують, що такі економіки, як Ірландія та Малайзія, які мають відносно низькі загальні податкові ставки, здатні ефективно генерувати податкові надходження та перетворювати прибутки у високоякісні суспільні блага та послуги (рис. 3.2).

Дані показують протилежне для Анголи та Афганістану. Економічний розвиток часто збільшує потребу в нових податкових надходженнях для фінансування зростаючих державних витрат. У той же час економіка вимагає, щоб вона могла задовольнити ці потреби. Однак більш важливим, ніж рівень оподаткування, є те, як використовуються доходи. У країнах, що розвиваються, високі податкові ставки та слабе податкове адміністрування не є єдиними причинами низького рівня збору податків. Розмір неформального сектора також має значення; база оподаткування є набагато вужчою, оскільки більшість працівників неформального сектору отримують дуже низьку заробітну плату.

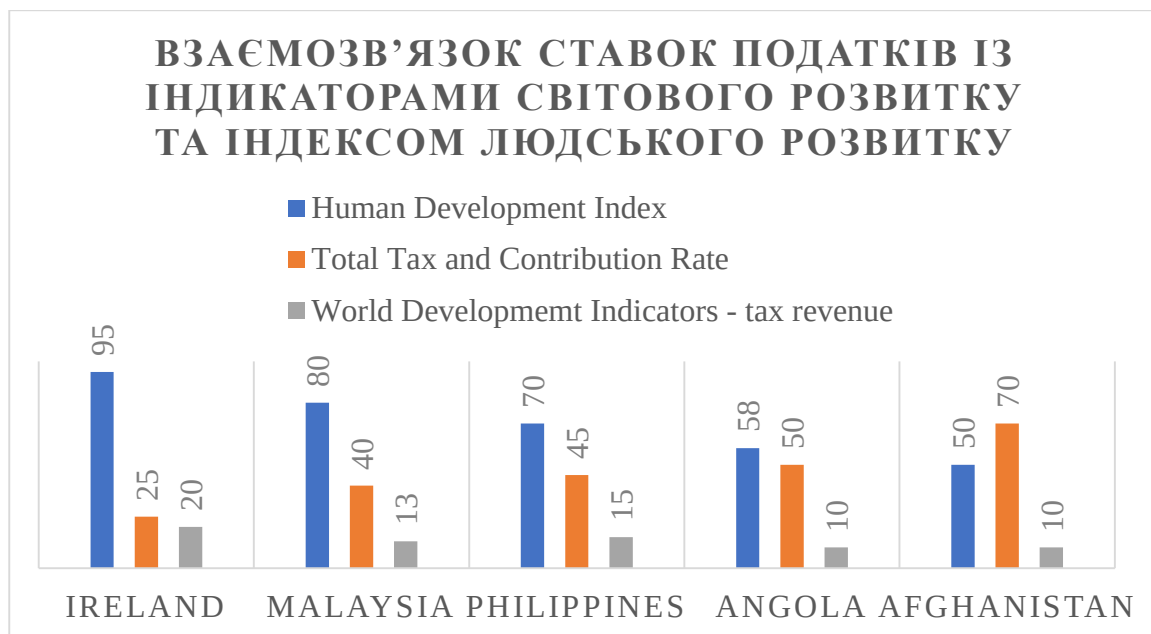

Рисунок 3.2 – Взаємозв'язок ставок податків із Індикаторами світового розвитку та Індексом людського розвитку

Джерело: побудовано на основі даних З

Ефективне податкове адміністрування може допомогти заохотити підприємства до офіційної реєстрації, таким чином розширюючи базу оподаткування та збільшуючи податкові надходження. Несправедливе та примхливе податкове адміністрування може погіршити репутацію податкової системи та знизити легітимність уряду. У багатьох країнах з перехідною економікою в 1990-х роках нездатність покращити податкове адміністрування під час запровадження нових податкових систем призвела до нерівномірного стягнення податків, масового ухилення від сплати податків і нижчих, ніж очікувалося, надходжень податків.

Дотримання податкового законодавства є важливим для забезпечення роботи системи для всіх і підтримки програм і послуг, які покращують життя. Один із способів заохотити дотримання — це зробити правила максимально зрозумілими та простими. Надто складні системи оподаткування пов'язані з великим ухиленням від сплати податків. Високі витрати на дотримання податкового законодавства пов'язані з більшими неформальними секторами, більшою корупцією та меншими інвестиціями. Економіка з простою, добре

продуманою системою оподаткування здатна підвищити активність компаній та, зрештою, інвестиції та зайнятість.

Податкове адміністрування змінюється, оскільки екосистема, в якій воно працює, стає ширшою та глибшою, здебільшого завдяки значному збільшенню потоків цифрової інформації. Податкові органи реагують на ці виклики шляхом впровадження нових технологій та аналітичних інструментів. Вони повинні переосмислити те, як вони працюють, запропонувавши перспективу зниження витрат, підвищення дотримання законодавства та стимули для сумлінних платників податків.

Уряд Таджикистану зробив податкову реформу головним пріоритетом для країни, оскільки вона прагне досягти своїх цілей розвитку. У 2013 році Таджикистан запустив проект реформи податкового адміністрування, і в результаті в країні була побудована більш ефективна, прозора та орієнтована на послуги податкова система. Модернізація ІТ-інфраструктури та запровадження єдиної системи управління податками підвищили ефективність і зменшили фізичну взаємодію між податківцями та платниками податків. Після покращення обслуговування платників податків кількість активних фірм та фізичних осіб-платників податків, які подають податкові декларації, подвоїлася, а надходження значно зросли. Платник податків у Таджикистані витратив 28 днів у 2016 році, дотримуючись усіх податкових норм, у порівнянні з 37 днями у 2012 році [5].

Низька вартість дотримання податкового законодавства та ефективні процедури можуть мати вкрай важливе значення для компаній. Наприклад, у SAP Гонконг (Китай) – стандартна фірма, що займається дослідженнями, мала б здійснювати лише три платежі на рік, що є найменшою кількістю платежів у світі. У Катарі та Саудівській Аравії довелося б здійснити чотири платежі, що все ще є одними з найнижчих у світі. В Естонії сплата податку на прибуток, податку на додану вартість (ПДВ), податків і внесків на працю займає лише 50 годин на рік, приблизно 6 робочих днів.

Податкові перевірки відіграють важливу роль у забезпеченні дотримання податкового законодавства. Тим не менш, податкова перевірка є однією з найбільш делікатних взаємодій між платником податків і податковим органом. Це більшою чи меншою мірою накладає тягар на платника податків залежно від кількості та типу взаємодій (виїзд аудитора або візит платника податків до офісу) та рівня документації, яку вимагає аудитор. Тому важливо, щоб відповідна законодавча база була в наявності для забезпечення чесності в тому, як податкові органи проводять перевірки.

Підхід, що ґрунтується на оцінці ризику, враховує різні аспекти компаній, такі як історична відповідність вимогам законодавства, особливості галузі та фірми, співвідношення боргу та кредиту для підприємств і розмір компаній, щоб краще оцінити, які підприємства найбільш схильні до ухилення від сплати податків. Одне дослідження показало, що методи інтелектуального аналізу даних для аудиту, незалежно від методу, охопили більше платників податків, які не відповідають вимогам, ніж випадкові перевірки.

Однак у підході, що ґрунтується на оцінці ризику, точні критерії, які використовуються для виявлення фірм, що не відповідають вимогам, повинні бути приховані, щоб платники податків не могли цілеспрямовано планувати, як уникнути виявлення, і дозволити певну невизначеність для добровільного дотримання вимог. Більшість країн мають системи оцінки ризиків для відбору компаній для податкових перевірок, і основа, на якій ці компанії відбираються, не розголошується. Незважаючи на те, що стратегії аудиту є процедурою після подання декларації, стратегії аудиту можуть мати фундаментальний вплив на те, як підприємства подають та сплачують податки.

Для того, щоб виявити відмінності у адмініструванні місцевих податків, необхідно припустити, що було зроблено помилку в розрахунку податкового зобов'язання одного з місцевих податків, що призвело до неправильного заповнення відповідної декларації та, як наслідок, недоплати належного податку до місцевого бюджету. Компанія виявила помилку та добровільно повідомила про це податковий орган. У всіх економіках платники

податків можуть повідомити органи влади про помилку, подати виправлену декларацію та будь-яку додаткову документацію (як правило, лист із поясненням помилки та, у деяких випадках, виправлену фінансову звітність) і негайно сплатити різницю. Компанії витрачають у середньому 5,7 години на підготовку виправленої декларації та будь-яких додаткових документів, подання файлів і здійснення платежу. У 76 країнах помилка в декларації, ймовірно, підлягає додатковому розгляду (навіть після негайного повідомлення платника податків) [6].

У 37 країнах ця помилка призведе до комплексного перегляду податкової декларації, що вимагатиме від підприємств додаткового часу. У більшості випадків контролюючий орган відвідає приміщення платника податків. В середньому податкові органи починають комплексну перевірку близько 83 днів. У цих випадках платники податків витратимуть 24 години на виконання вимог перевіряючого органу, проходячи декілька раундів взаємодії з ним протягом 10,3 тижнів і чекаючи 8,1 тижня, поки перевіряючий орган винесе остаточне рішення щодо нарахування податку. Країни з високим рівнем доходу ОЕСР і країни Центральної Азії мають найлегші та найпростіші процеси для виправлення незначної помилки в декларації. У 28 країнах з високим доходом помилка в податковій декларації не викликає додаткових перевірок податковими органами. Від платників податків вимагається лише подати виправлену декларацію та, у деяких випадках, додаткові документи та сплатити різницю податків. Економіка Латинської Америки та Карибського басейну найбільше страждає від тривалого процесу виправлення незначної помилки в декларації, оскільки в більшості випадків це включатиме перевірку, що передбачає час очікування для платників податків до видачі остаточної оцінки [7].

Отже, моделі оподаткування сьогодні по-різному впливають на податкові системи та діяльність суб'єктів господарювання в різних країнах. Оподаткування має сильний ефект перерозподілу і може впливати на поведінку суб'єктів господарювання, змінюючи економічні стимули. Крім

того, неефективна система місцевого оподаткування може призвести до втрати ефективності функціонування місцевих бюджетів. Ці потенційні втрати ефективності підкреслюють важливість розробки систем місцевого оподаткування, які досягають цілей перерозподілу з найменшими можливими витратами. Вибір оптимальної моделі місцевого оподаткування дозволить створити сприятливі умови для ведення компаній та покращить інвестиційний клімат в країні.

3.2. Виклики та напрями реформування процесу адміністрування місцевих податків та зборів в умовах надзвичайного стану

В умовах військової агресії росії на території України вкрай важливим стає реформування процесу адміністрування місцевих податків та зборів, щоб організувати стабільні податкові надходження та фінансування найбільш пріоритетних напрямів розвитку. Місцеві органи влади по всій країні стикаються з важким завданням виділяти ресурси на зростаючі потреби в різних сферах, зокрема охороні здоров'я, одночасно зберігаючи послуги, які очікують їхні громади, зокрема школи, парки та бібліотеки. У той же час військовий стан створив значну економічну невизначеність для місцевих громад, і багато хто зіткнувся з великою

Щоб мінімізувати шкоду під час економічних спадів і підтримувати фінансову стабільність у довгостроковій перспективі, органи місцевої влади можуть переглянути політику, яка обмежує гнучкість місцевого бюджету. На рівні держави може обмежуватися можливість збору доходів органами місцевого самоврядування. Наприклад, держава може повністю заборонити місцевим органам стягувати податок; обмежити податкову ставку, податкову базу або загальну суму зібраних податків; або вимагати використання

грошових коштів на певні цілі. Багато органів місцевого самоврядування підпадають під численні обмеження.

Вкрай важливим стає підвищення гнучкості місцевих бюджетів у довгостроковій перспективі. Наприклад, держава може надавати фінансову допомогу місцевим органам влади, щоб пом'якшити вплив податкових обмежень або запропонувати звільнення від державних зобов'язань, які збільшують витрати для місцевих органів влади. Також доцільною є практика тимчасового зняття обмежень, щоб надати місцевим чиновникам більше можливостей для реагування на надзвичайні фінансові проблеми, включаючи військовий стан, пандемію, рецесії та стихійні лиха. Наприклад, держава може дозволити місцевим органам ухвалювати тимчасові податкові зміни або використовувати доходи, які зазвичай обмежуються певними функціями, для інших цілей.

Державні обмеження на місцеве оподаткування можуть обмежити здатність місцевих органів задовольняти зростаючий суспільний попит на послуги. Наприклад, обмеження доходів часто базуються на інфляції цін на споживчі товари та послуги, які, як правило, зростають нижчими темпами, ніж багато інших витрат, з якими стикаються уряди, зокрема, охорона здоров'я.

Як показала ситуація з пануванням пандемії Coved-19, обмеження також можуть обмежити здатність місцевих органів влади підготуватися до рецесії та вийти з неї. Коли доходи падають, як це зазвичай відбувається під час економічного спаду, певні обмеження місцевого оподаткування можуть перешкоджати повному відновленню доходів, залишаючи їх на штучно низькому рівні, навіть коли економіка зростає. Цей так званий ефект «зниження» може продовжувати завдавати шкоди базі доходів місцевості протягом багатьох циклів економічного спаду та розширення.

Крім того, державні обмеження щодо кількості та типів податків, які можуть стягувати місцеві органи влади, призводять до звуження можливостей, які місцеві чиновники можуть використовувати для реагування на зміну економічних умов. Окрім щорічних бюджетних проблем, податкові

обмеження також можуть впливати на те, наскільки добре місцеві органи влади керують довгостроковими зобов'язаннями. Наприклад, в Сполучених штатах Америки Moody's Investors Service враховує податкові обмеження у своїй оцінці кредитної якості боргу місцевих органів влади [7].

Податкові обмеження знижують кредитні рейтинги, коли вони обмежують фінансову гнучкість і ускладнюють місцевим жителям підтримку здорових резервів. Крім того, зменшення гнучкості може змусити місцеві органи влади використовувати борг, а не готівку для задоволення потреб інфраструктури, що може призвести до зростання боргового тягаря, який може стати непосильним.

Порівняння впливу непередбачуваних ситуацій на доходи місцевих бюджетів зображено на рис. 3.3.

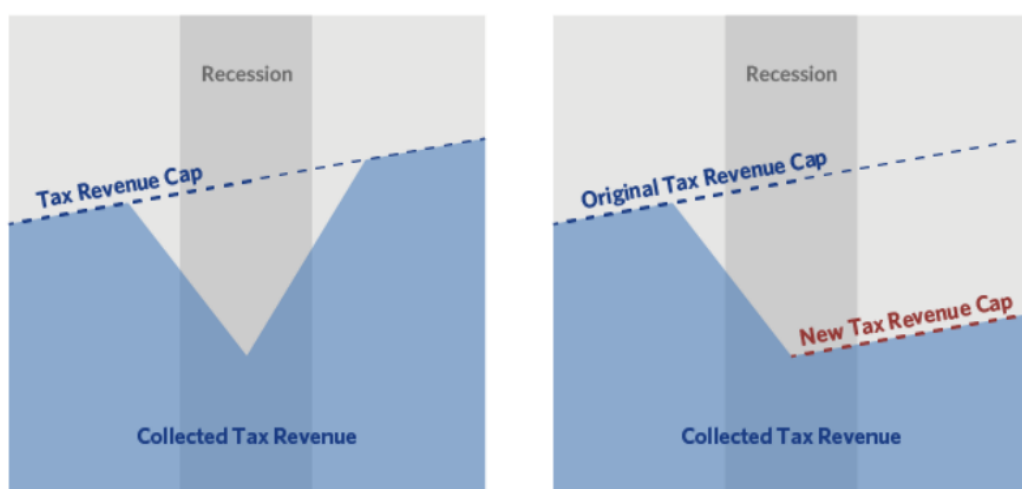

Рисунок 3.3 – Вплив податкових обмежень на доходи місцевих бюджетів

Джерело: побудовано на основі даних 7

У першому випадку, розглянуто ситуацію, за якої доходи місцевих бюджетів можуть стабілізуватися. Другий випадок, для якого характерний так званий ефект «Ratchet-Down», показує, як тимчасове зниження доходів місцевих бюджетів може викликати зниження граничного рівня надходжень в довгостроковій перспективі.

У 2020 р. при пануванні пандемії Covid-19 було встановлено мораторій на податкові перевірки. Через два роки, у зв'язку з військовим станом в Україні цей мораторій було зупинено та замінено аналогічним мораторієм, який діє на час військового стану. Військовий стан в Україні спричинив низку змін, пов'язаних із змінами у системі формування та використання коштів державного та місцевого бюджетів. Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період дії воєнного стану» було першочергово визначено спрощення процедури перевірок від контролюючих органів. По суті, перевірки були призупинені, а нові не оголошувалися. Зазнав перегляду і процес ціноутворення по окремим групам товарів. Зокрема, це стосується дотримання встановлених державою фіксованих цін, граничних цін та граничних рівнів торговельної надбавки.

Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період дії воєнного стану» також визначено, що у випадку відсутності можливості у платника податків виконати податкові обов'язки (будь-які) через бойові дії чи введення військового стану, такий платник податків має їх виконати протягом 6 місяців після припинення або скасування воєнного стану. А фізичні особи, що безпосередньо приймають участь у відсічі збройної агресії – протягом 1 місяця з дня появи такої можливості. Перебіг строків щодо взяття податковою на облік платника податків також зупинено. Вочевидь через блокування реєстрів, які зараз щойно починають відновлюватись.

Також передбачено порядок дій, у випадку втрати первинних бухгалтерських документів через бойові дії чи окупацію. Так платник має подати до податкової звернення у довільній формі про неможливість вивезення первинних документів або їх знищення. Після цього він отримує імунітет від перевірок зазначених періодів. А показники фінансової звітності не можуть бути піддані сумніву лише через відсутність підтверджуючих первинних документів. При цьому запроваджується презумпція правомірності

дій платника податків, а їх неправомірність має доводити фіскальна служба. Якщо все ж таки з цього приводу податкова винесе податкове повідомлення-рішення, то до винесення остаточного рішення по процедурі оскарження контролюючий орган не може піддавати сумніву показники податкової звітності.

Реформування процесу адміністрування місцевих податків та зборів вкрай важливий процес, який здатний організувати стабільні податкові надходження та фінансування найбільш пріоритетних напрямів розвитку. Щоб мінімізувати шкоду під час економічних спадів і підтримувати фінансову стабільність у довгостроковій перспективі, органи місцевої влади можуть переглянути політику, яка обмежує гнучкість місцевого бюджету.

ВИСНОВКИ

Отже, з усього вище вказаного можна зробити наступні висновки:

1. Звертаючись до Закону України «Про місцеві податки і збори», їх можна трактувати, як «обов'язкові платежі, сума яких визначається органами місцевого самоврядування на території певної адміністративно-територіальної одиниці та які в подальшому зараховуються до місцевого бюджету».

Органи місцевого самоврядування кожної існуючої в Україні адміністративно-територіальної одиниці, мають право самостійно встановлювати суму податків та зборів, з метою залучення грошових коштів до місцевого бюджету.

Отже, місцеві податки та збори є ефективним джерелом фінансування місцевих бюджетів, проте, в Україні податкова система все ще потребує удосконалення. Зокрема, необхідно поповнювати технічні та людські ресурси для ефективного та результативного управління податками, оновлювати існуючі нормативно правові акти та залучати працівників до використання інформаційно-комунікаційних технологій.

2. На території нашої держави у якості головного законодавчого акту, який відповідає за правове регламентування механізму справляння та адміністрування місцевих податків та зборів, виступає Податковий кодекс України. Завдяки Конституції України визначаються принципи створення та роботи системи місцевого самоврядування. Наступний закон, який пов'язаний зі справлянням та адмініструванням місцевих податків та зборів – Земельний кодекс України. Базовим законом, який визначає засади національної бюджетної системи та приурочує місцеві податки та збори до доходів місцевого бюджету, є Бюджетний кодекс України. Право органів місцевого самоврядування на встановлення індивідуальних розмірів місцевих податків та зборів регулюється Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні». Додаткові Закони України: «Про засади державної регуляторної

політики у сфері господарської діяльності», «Про державну реєстрацію речових прав та їх обмежень», «Про оренду землі», «Про оцінку землі», «Про Державний земельний кадастр» та інші.

3. В рамках наукових робіт, дослідниками розглянуто різні аспекти місцевого оподаткування, зокрема податки на нерухомість, податки на торгівлю та ринок, а також місцеві збори. Вченими детально проаналізовано залежність цих податків та зборів від соціально-економічного стану громад та зроблено висновки про можливі наслідки недостатнього або неправильного збору місцевих податків.

Таким чином, огляд наявних наукових праць з проблематики місцевого оподаткування дає змогу зробити висновок, що ця тема продовжує привертати до себе увагу українських науковців вже протягом цілого століття.

4. Ми можемо стверджувати що вирішальна роль у забезпеченні виконання державної функції щодо регулювання економічних процесів належить податкам, які зараховуються до місцевих бюджетів. Проте, це не достатньо для забезпечення незалежності органів місцевого самоврядування.

5. Найбільшим джерелом формування місцевих бюджетів єдиний податок та податок на майно, а саме його вид – плата за землю. Єдиний податок має найбільше фіскальне значення але, в зв'язку з воєнним станом він зменшився у 2022 році на 1466,1 млн. грн. Щодо плати за землю то надходження від його сплати до місцевих бюджетів у 2018 р. становить 29974, 2 млн грн., а у 2022 році він становив 29325,6 що на 648,6 менше ніж у 2018р.

Зростання кількості надходжень від податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки та збільшення його частки у доходах місцевих бюджетів свідчить про значне зростання його фіскальної ролі. Варто зазначити, що транспортному податку належить відносно невелика частка у формуванні місцевих бюджетів та протягом аналізованого періоду сума надходжень до бюджету має тенденцію до скорочення.

6. Масштабна війна на території нашої країни по-різному вплинула на місцеві бюджети. Тому наслідки для місцевих бюджетів різні: чим далі від

територій, де ведуться активні бойові дії, тим кращі показники виконання місцевих бюджетів.

Надходження податку на доходи фізичних осіб цього року зросли в бюджетах майже всіх областей за рахунок збільшення чисельності військовослужбовців та зростання військових платежів, що значною мірою компенсувало недоотримання інших видів доходів. Проте ризики для фінансової системи місцевих бюджетів залишаються відносно високими як з точки зору податку на доходи фізичних осіб, так і з точки зору нових масштабних викликів, таких як сувора зима та енергетичні проблеми через масові російські атаки. про енергетичну інфраструктуру України.

7. Для посилення економічного зростання урядам потрібні надійні інструменти фінансування соціальних програм та державного інвестування. Заходи, націлені на охорону здоров'я, освіту, інфраструктуру та інші сфери життя, важливі для забезпечення спільної мети процвітаючого, функціонального та щасливого суспільства.

Ефективне податкове адміністрування може допомогти заохотити підприємства до офіційної реєстрації, таким чином розширюючи базу оподаткування та збільшуючи податкові надходження. Несправедливе та примхливе податкове адміністрування може погіршити репутацію податкової системи та знизити легітимність уряду.

Отже, моделі оподаткування сьогодні по-різному впливають на податкові системи та діяльність суб'єктів господарювання в різних країнах. Оподаткування має сильний ефект перерозподілу і може впливати на поведінку суб'єктів господарювання, змінюючи економічні стимули. Крім того, неефективна система місцевого оподаткування може призвести до втрати ефективності функціонування місцевих бюджетів.

8. В умовах військової агресії росії на території України вкрай важливим стає реформування процесу адміністрування місцевих податків та зборів, щоб організувати стабільні податкові надходження та фінансування найбільш пріоритетних напрямів розвитку.

Вкрай важливим стає підвищення гнучкості місцевих бюджетів у довгостроковій перспективі. Реформування процесу адміністрування місцевих податків та зборів вкрай важливий процес, який здатний організувати стабільні податкові надходження та фінансування найбільш пріоритетних напрямів розвитку. Щоб мінімізувати шкоду під час економічних спадів і підтримувати фінансову стабільність у довгостроковій перспективі, органи місцевої влади можуть переглянути політику, яка обмежує гнучкість місцевого бюджету.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

p

одатковий кодекс України від 02.12.2010 р. №2755-І. Дата оновлення :
(дата звернення 16.03.2023).

Мницька О. А. Місцеві податки в доходах місцевих бюджетів. *Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету*. 2015. №1, С. 254–257.

Гавриш Т. О., Козинець І. Г. Особливості фінансово-правового регулювання місцевих податків і зборів // Проблеми захисту прав та свобод людини і громадянина: тези доповідей І Всеукр. наук.-практ. конф. молодих вчених і студентів. 2017. С. 170–174.

Івраз О. В. Роль місцевих податків і зборів у формуванні дохідної частини місцевих бюджетів. *Одеський національний економічний університет*. 2019. С. 8.

онституція України від 28.06.1996 р. №254к/96-ВР. Дата оновлення:
(дата звернення 26.03.2023).

вмельний кодекс України від 20.12.2001 р. №2768-III. Дата оновлення:
т(дата звернення 26.03.2023).

юджетний кодекс України від 07.10.2010 р. №2456-І. Дата оновлення:
(дата звернення 26.03.2023).

ро місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 06.10.1998 р.
№ 280/97-

ВР. Дата оновлення: 01.01.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2>

3

Бітренко І. М., Сарапін В. В. Історія української культури: навчально-методичний посібник з дисципліни. Полтава: РВВ ПУЕТ, 2016. 428 с.

Бидоров В. М. Податкові системи міст України. Київ: Наукова думка, 1974.
251 с.

$$\vdots$$

Кривенко Ю. М. Механізми формування та використання доходів місцевих бюджетів. *Економіка. Фінанси. Право*. №7, С. 98–104.

Петренко О. М., Кравченко І. В. Аналіз ефективності місцевих податків та зборів в Україні. *Економічний простір*. №143, С. 86–95.

Комарницька Л. В., Поплавська В. Є. Особливості місцевого оподаткування в Україні на сучасному етапі. *Бізнес Інформ*. №2, С. 95–101.

Державна податкова служба України. До уваги фізичних осіб – платників є

Щодо внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період дії воєнного стану: Закон України від 24.03.2022 р. №2142-ІІІ.

о

г

Бришко А., Бетлій О. Податкові послаблення для парків, ФОПів та інших п

2023. №51, Р. 206–235.

2021. №78, Р. 1–12.

2013. №3, Р. 225–245.

я

т О

к D

у і The World Bank. URL:

<https://subnational.doingbusiness.org/en/data/exploretopics/paying->

п [E](#)

й На чому заробляють місцеві бюджети в країнах Європи та в Україні?

р [D](#)

ш [R](#)

о [R](#)

ї [U](#)

ш [R](#)

т [R](#)

а [D](#)

Податковий кодекс України № 2755-VI від 2 грудня 2010 р., із змінами та

Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період

Буряченко А. Є. Особливості оподаткування банківської діяльності в Україні. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка» : науковий журнал. Острог : Вид-во НаУОА, грудень 2018. № 11(39). С. 109–114.

Волковський Є. І., Котіна Г. М., Степура М. М. Бюджетний потенціал та потенціал бюджету території: методичні аспекти. Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана, 2014. С. 358–

Шимченко О. М. Податковий борг в Україні: зміни в тренді / О. М. Шимченко, Ю. В. Сибірянська, Є. А. Поліщук // Фінанси України. - 2019. № 5. - С. 50-63.

Жибер Т.В., Солопенко Т.В., Славкова А.А. Державні програми у програмно-цільовому бюджетуванні: інституційний аспект. *Вчені записки КНЕУ*. 2021.

Шісневська Д.Ю., Славкова А.А. Роль податкового контролю в боротьбі з податковим шахрайством та ухиленням від сплати податків. *Ефективна економіка*. № 4. 2023.

Росоха О.В., Славкова А.А. Непрямі податки: фіскальна ефективність в Україні та зарубіжних країнах. *Grail of science*. № 27. 2023. С.107-116.

В

а

к

о

н

о

у

к

Продовження таблиці А.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Канада	16,5	49,6													
- провінційні	13,1	39,5	79,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	20,1	100,0
- місцеві	3,3	10,0	1,4	0,0	95,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,0	2,1	100,0
Чилі	1,7	7,9													
- місцеві	1,7	7,9	0,0	0,0	15,3	25,3	0,0	0,0	0,0	0,0	59,3	0,0	0,0	0,1	100,0
Чеська республіка	0,4	1,0													
- місцеві	0,4	1,0	0,0	0,0	0,0	99,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	100,0
Данія	12,0	27,0													
- місцеві	12,0	27,0	0,0	0,0	89,0	11,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
Естонія	0,3	0,8													
- місцеві	0,3	0,8	10,9	0,0	0,0	82,0	0,0	0,0	0,0	0,0	7,1	0,0	0,0	0,0	100,0
Фінляндія	9,6	22,7													
- місцеві	9,6	22,7	0,0	0,0	83,6	8,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	8,3	0,0	0,0	100,0
Франція	6,2	13,5													
- місцеві	6,2	13,5	42,2	0,0	5,6	3,3	0,0	0,2	0,0	2,9	0,0	13,3	21,2	11,3	100,0
Німеччина	12,4	32,2													
- державні	9,1	23,6	0,0	0,0	4,7	0,0	0,0	0,0	0,0	89,5	0,0	0,0	0,0	5,8	100,0
- місцеві	3,3	8,6	0,0	0,0	12,8	42,1	0,0	0,0	0,0	43,6	0,0	0,0	0,0	1,5	100,0
Греція	0,9	2,4													
- місцеві	0,9	2,4	0,0	0,0	0,0	93,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	6,2	0,0	100,0
Угорщина	2,2	5,8													
- місцеві	2,2	5,8	0,1	0,0	0,0	96,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	3,5	0,1	0,0	100,0
Ісландія	10,3	27,6													
- місцеві	10,3	27,6	0,0	0,0	0,0	96,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	3,1	100,0
Ірландія	0,5	2,1													
- місцеві	0,5	2,1	0,0	0,0	0,0	90,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	9,9	0,0	100,0
Ізраїль ¹	2,4	7,9													
- місцеві	2,4	7,9	0,0	4,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	95,1	0,0	100,0
Італія	4,9	11,7													
- місцеві	4,9	11,7	14,3	0,0	0,0	52,3	0,0	0,0	0,0	32,5	0,6	0,0	0,0	0,3	100,0
Японія	7,4	23,2													
- місцеві	7,4	23,2	0,0	0,2	55,2	26,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	18,0	0,0	100,0

Продовження таблиці А.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Корея	4,5	16,6													
- місцеві	4,5	16,6	0,0	0,0	0,0	85,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	14,2	0,6	100,0
Латвія	5,7	18,1													
- місцеві	5,7	18,1	0,0	0,0	0,0	13,6	0,0	0,0	0,0	0,0	1,3	85,1	0,0	0,0	100,0
Литва	0,4	1,2													
- місцеві	0,4	1,2	10,6	0,0	0,0	84,0	0,0	1,1	0,0	0,0	0,0	0,0	4,3	0,0	100,0
Люксембург	1,8	4,5													
- місцеві	1,8	4,5	0,0	0,0	7,0	92,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,4	0,0	0,0	0,0	100,0
Мексика	0,9	5,7													
- державні	0,7	4,0	99,9	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
- місцеві	0,3	1,6	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
Норвегія	1,4	3,5													
- місцеві	1,4	3,5	0,0	0,0	68,0	15,7	15,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,7	100,0
Нова Зеландія	2,2	6,6													
- місцеві	2,2	6,6	97,1	0,0	0,0	2,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
Норвегія	6,1	15,3													
- місцеві	6,1	15,3	0,0	0,0	0,0	99,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,8	0,0	100,0
Польща	4,5	12,7													
- місцеві	4,5	12,7	0,0	0,0	0,0	25,6	0,0	0,0	0,0	0,0	65,1	0,0	3,7	5,5	100,0
Португалія	2,5	7,2													
- місцеві	2,5	7,2	0,0	0,0	0,0	68,6	0,0	0,0	0,0	0,0	11,7	0,0	19,0	0,7	100,0
Словацька республіка	0,6	1,8													
- місцеві	0,6	1,8	8,9	0,0	0,0	90,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,1	100,0
Словаччина	3,4	9,0													
- місцеві	3,4	9,0	15,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	75,9	8,2	0,1	100,0
South Africa	1,4	4,6													
- місцеві	1,4	4,6	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
Іспанія	8,5	24,6													
- регіональні	5,3	15,3	94,4	0,0	0,1	2,9	0,0	0,0	0,0	2,6	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
- місцеві	3,2	9,3	26,3	0,0	0,0	56,2	0,0	0,0	0,0	16,7	0,0	0,0	0,6	0,1	100,0
Швеція	15,4	35,1													
- місцеві	15,4	35,1	0,0	0,0	97,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	2,4	0,0	100,0

Закінчення таблиці А.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Швейцарія	11,3	40,4													
- державні	7,0	24,9	99,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,8	100,0
- місцеві	4,3	15,5	2,4	0,0	0,0	97,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
Туреччина	2,3	9,6													
- місцеві	2,3	9,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	83,2	0,0	16,8	0,0	100,0
Великобританія	1,7	5,1													
- місцеві	1,7	5,1	0,0	0,0	95,8	0,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	2,6	0,0	0,8	100,0
Сполучені штати Америки	8,7	35,8													
- державні	5,0	20,6	95,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	4,7	100,0
- місцеві ²	3,7	15,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	100,0
<i>Незважає на середня:</i>															
Субцентральні органи влади ³	5,1	14,8													
- державні	5,8	18,0	65,7	0,0	5,1	8,9	0,0	0,0	0,0	9,3	0,9	0,0	5,0	5,1	100,0
- місцеві	3,6	10,1	12,0	0,1	18,9	40,9	3,0	0,0	0,0	2,5	6,1	5,0	7,6	3,9	100,0

Примітки:

- 1) Статистичні дані для Ізраїлю надаються відповідними органами влади Ізраїлю та під їх відповідальність.
- 2) Органи місцевого самоврядування в Сполучених Штатах мають широкий спектр податкових повноважень, але неможливо визначити частку кожного з них.
- 3) Це незважене середнє значення застосовується до часток доходу місцевих бюджетів всіх країн у цій таблиці.
- 4) Це незважене середнє значення стосується лише 10 країн, які розкривають державні чи регіональні дані. Іспанія розглядається як регіональна країна з точки зору показників податкової автономії.
- 5) Результати для Бразилії показують показники податкової автономії на основі доходів, віднесених до кожного рівня уряду в статистиці доходів у Латинській Америці та Карибському басейні, тобто до врахування конституційних грантів між рівнями уряду.